

Mikkelin kaupunki

Omistajapoliittiset linjaukset

Kaupunginhallitus 6.2.2017

Sisällys

1.	Johdanto	1
1.1	Taustaa	1
1.2	Soveltamisala	1
2.	Omistamisen strategia ja yleiset linjaukset	2
2.1	Mikkelin kaupungin visio ja strategia	2
2.2	Yleiset periaatteet	3
2.3	Yhteisömuodon valinta	3
2.4	Markkinoilla toimiminen	3
2.5	Pääomitus	4
2.6	Tuottovaatimukset	4
2.7	Konsernin sisäiset palvelut	4
2.8	Yhteiskuntavastuu ja henkilöstöpolitiikka	4
2.9	Omistuksissa tapahtuvat muutokset	4
3.	Konserniohjausprosessi	6
3.1	Konserniohjaus	6
3.2	Konserniyhtiötä koskeva tietojensaantioikeus	6
3.3	Vastuu omistajapolitiikan toteuttamisesta	6
3.4	Konsernivalvonta ja riskienhallinta	7
4.	Mikkeli-konsernin omistukset	8
4.1	Konsernirakenne 2017	8
4.2	Mikkeli-konsernin omistukset omaisuuserittäin	9
5.	Mikkeli-konsernin omistajapoliittiset linjaukset	11
5.1	Mikkelin kaupungin maa- ja rakennusomaisuus	11
5.1.1	Peruskunnan maa- ja metsäomaisuus ja omistajapoliittiset linjaukset	11
5.1.2	Kaupungin rakennusomaisuus (tilakeskus)	11
5.2	Liikelaitokset	11
5.2.1	Mikkelin Vesiliikelaitos	12
5.2.2	Otavan Opisto	12
5.3	Tytäryhtiöt	13
5.4	Liiketoimintayhtiöiden omistajapoliittiset linjaukset	14
5.4.1	Etelä-Savon Energia -konserni	15
5.4.2	Etelä-Savon Työterveys Oy	15
5.4.3	Metsäsairila Oy	16

5.4.4	YIT Kuntatekniikka Oy	16
5.5	Kiinteistöliiketoimintayhtiöiden omistajapoliittiset linjaukset	16
5.5.1	Kiinteistökehitys Naistinki Oy.....	17
5.5.2	Mikalo Oy	17
5.5.3	Mikkelin Asumisoikeus Oy	18
5.5.4	Mikkelin Opiskelija-asunnot Oy (MOAS).....	18
5.5.5	Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy (MIKKO)	19
5.5.6	Mikkelin Jäähalli Oy.....	19
5.6	Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt.....	20
5.7	Palveluyhtiöiden omistajapoliittiset linjaukset.....	20
5.7.1	Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy	21
5.7.2	Etelä-Savon Koulutus Oy	21
5.7.3	Mikkelin Ravirata Oy	22
5.8	Osakkuusyhtiöt	22
5.8.1	Yleislinjaukset osakkuusyhtiöille.....	22
5.8.2	Osakkuusyhtiöiden omistajapoliittiset linjaukset	23
5.9	Säätiöt	23
5.9.1	Yleislinjaukset säätiöille	23
5.9.2	Haukivuoren Vanhustentalosäätiö.....	24
5.9.3	Kyyhkylä-säätiö	24
5.10	Kuntayhtymät.....	25
5.10.1	Kuntayhtymien lähtökohdat	25
5.10.2	Etelä-Savon Kampuskiinteistöt -kuntayhtymä.....	25
5.10.3	Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä	25
5.10.4	Etelä-Savon Maakuntaliitto.....	26
5.10.5	Vaalijalan kuntayhtymä.....	26
6.	Käsitteet	28
	Liite: Konserniohjauksen organisointi	29

1. Johdanto

1.1 Taustaa

Kuntaliitto suosittelee, että kunnat vahvistaisivat itselleen omistajapoliittiset linjaukset, jotka ohjaavat kunnan pääoman käyttöä ja eri omaisuuseriä koskevaa päätöksentekoa. Linjaukset on tarkoitettu ohjeeksi kunnan luottamushenkilöille ja henkilöstölle sekä tytär- ja osakkuusyhteisöille tulevien yksittäisten päätösten pohjaksi.

Kaupunginjohtajan asettama konserniohjausryhmä on kehittänyt Mikkelin kaupungin omistajapolitiikkaa kolmen näkökulman avulla, jotka ovat: konserniohje, konserniohjauksen organisointi ja omistajapoliittiset linjaukset. Toimintoja on ulkoistettu ja kaupungin palvelutuotannon vastuita on jaettu vuosien saatossa useille eri toimijoille. Kaupunkikonsernin johtamisessa tärkeintä on eri osapuolten sujuva yhteistyö ja selkeät yhteiset päämäärät. Uusi kuntalaki korostaa kuntakonsernia yhtenä yksikkönä ja esimerkiksi kriisikuntakriteerit tullaan mittamaan koko konsernin luvuista 2017 alkaen.

Omistajapoliittisia linjauksia on valmistellut konserniohjausryhmä, johon kuuluvat talousjohtaja Heikki Siira, konsernitarkastaja Aleks Paananen sekä kaupunginlakimies Jukka Savolainen. Linjausten valmistelussa on käytetty apuna myös konserniyhteisöjen ja toimialojen asiantuntemusta. Omistajapoliittisten linjausten laatiminen on ajankohtainen kuntakonsernia ympäröivien muutosten keskellä. Hallintorakennemuutos ja sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymän muodostaminen sekä talouden tasapainotus ajankohtaistavat kuntakonsernin rakenteen ja toimintalinjojen tarkastelua. Kaupunginvaltuusto päättää omistajapoliittisista linjauksista kerran valtuustokaudessa.

Linjauksissa on käytetty uutta 1.6.2017 voimaanastuvaa Mikkelin kaupungin organisaatorakennetta. Omistajapoliittiset linjaukset astuvat voimaan heti valtuuston päätöksestä, mutta uutta organisaatorakennetta aletaan noudattaa 1.6.2017.

1.2 Soveltamisala

Mikkelin kaupunkikonsernin omaisuus on varallisuusmäärä, jota hoidetaan hyvän hallinnon periaattein tuottavasti, taloudellisesti ja vaikuttavasti. Pääoman käyttö ja hallinnointi vahvistetaan periaattein, jotka ovat yhteisesti sovittu ja toimivat valtuustokauden voimassa olevan strategian mukaisesti. Linjaukset on tarkoitettu ohjeeksi kaupungin päätöksentekijöille ja henkilöstölle, tytär- ja osakkuusyhteisöille sekä kuntayhtymille ja säätiöille tulevien yksittäisten päätösten tueksi. Kuntaliiton ohjeistuksen mukaan omistajapolitiikassa on kyse omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä konserniohjauksesta. Omistajapolitiikan keskeinen näkökulma on strateginen ja taloudellinen. Siinä määritellään mm.:

- missä tehtävissä ja hankkeissa kaupunki on mukana omistajana ja sijoittajana,
- millaisia omistukselle asetettavia strategisia tuotto- ja muita hyvinvointi tavoitteita asetetaan,
- millaisia taloudellisia tavoitteita omistukselle asetetaan
- mitkä ovat pääoman hankinnan, käytön ja palvelutuotannon tuotantovälineidenhankinnan periaatteet sekä
- kuka omaisuuden arvosta ja käytöstä vastaa ja miten seuranta ja valvonta on järjestetty.

Linjauksissa määritellään kaupungin pääoman ja eri omaisuuserien omistamiseen, hankintaan ja käyttöön liittyvän päätöksenteon periaatteet. Omistajapolitiikalla määritellään pääasialliset visiot ja tavoitteet palvelu- ja liiketoiminta-alueille omistajan näkökulmasta. Linjaukset ovat toimintaa suuntaavia ja näin ollen suhteellisen pysyviä. Kaupungin organisaatiossa on kuitenkin jatkuvasti etsittävä mahdollisuuksia tehostaa toimintaa ja olosuhteiden muuttuessa myös muuttaa omistajapolitiikkaa. Kaupunginvaltuuston hyväksyttyä omistajapoliittiset linjaukset, kaupunginhallitus hyväksyy linjausten pohjalta omistajapoliittisen ohjelman. Hyväksytyt omistajapolitiikan on konkretisoiduttava päätöksenteossa kaikilla tasoilla. Linjausten toteutumista seurataan ja toimialueiden ja yksiköiden on raportoitava linjausten toteutumisesta niiden omassa toiminnassaan. Omistajapoliittisia linjauksia täydennetään toimialakohtaisissa ohjelmissa ja strategioissa ja linjaukset konkretisoituvat yksittäisiä investointipäätöksiä ja konsernirakennetta koskevia ratkaisuja harkittaessa.

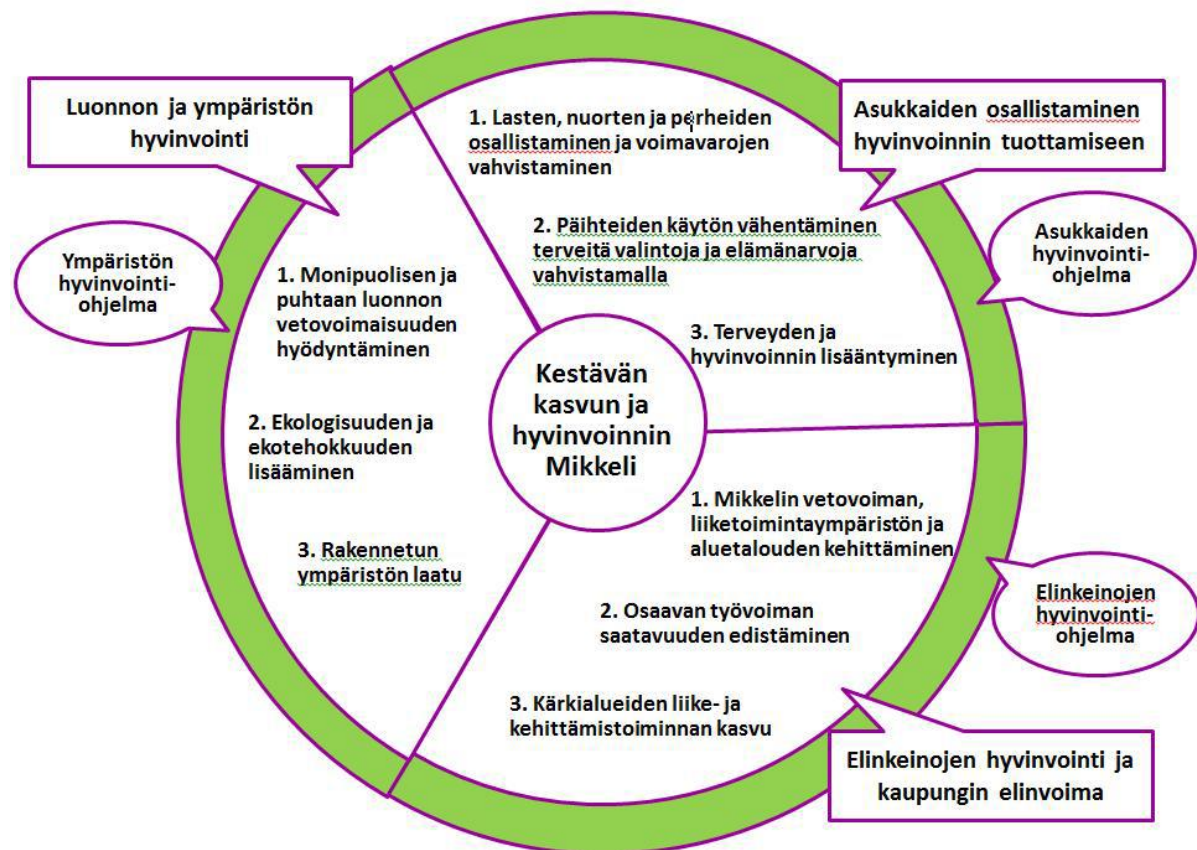
Omistajapolitiittiset linjaukset on määritelty seuraaville kaupungin omistuksessa oleville yhteisöille ja yksiköille:

- liikelaitokset,
- tytäryhtiöt,
- osakkuusyhtiöt,
- säätiöt, joissa kaupungilla on, tai tulee olemaan määräysvalta
- kuntayhtymät.

2. Omistamisen strategia ja yleiset linjaukset

2.1 Mikkelin kaupungin visio ja strategia

Kaupungin tavoitetila (visio) on: digitaalinen Mikkelä – kestävästi uudistuva kasvukeskus Saimaan rannalla. Mikkelin strategia on kestävä kasvun ja hyvinvoinnin strategia, jota johdetaan kolmen hyvinvointiohjelman avulla: asukkaiden, elinkeinojen sekä luonnon ja ympäristön hyvinvointiohjelmat. Hyvinvointiohjelmilla on OTO-johtajat ja strategian toteutumista ohjataan ohjausryhmien avulla, joissa on mukana kaupungin keskeiset sidosryhmät sekä päätöksentekijätason edustus. Kullakin hyvinvointiohjelmalla on kolme konkreetista päämäärää, jotka on kuvattu alla kuviossa.

Kuvio 1: Mikkelin kaupungin strategia

Omistaminen ei ole kaupungille itsetarkoitus, vaan sen tulee aina olla harkittua toimintaa, joka perustuu valittuihin kriteereihin. Tärkein kriteeri on, että omistus on olennaista kaupungin strategian toteuttamisen kannalta ja tukee valittuja päämääriä lisäksi omistamisen tulisi aina olla taloudellisesti kannattavaa ja sen tulisi mahdollistaa korkealaatuisten palveluiden tuottaminen kustannustehokkaasti. Oma omistus tarjoaa mahdollisuuden vertailla palveluja muiden omistamaan tuotantoon. Jos strategisen omistamisen kriteerit eivät toteudu, omistaminen ei ole perusteltua. Tällöin resurssit, sekä taloudelliset että aineettomat, pitää voida vapauttaa ja kohdistaa muualle.

2.2 Yleiset periaatteet

Omistajapoliittisten linjausten lähtökohtina ovat kaupunkistrategia ja kehittämistavoitteet sekä niiden vaatimat voimavarat, kaupungin nykyiset toimintatavat ja tuotantovälineiden omistus, pitkän aikavälin tavoitteet sekä arviot toimintaympäristön muutoksista. Omistaminen ei ole kaupungin perustehtävä, vaan väline palvelujen järjestämiseksi tai tuottamiseksi. Omistamisen pitää olla aktiivista ja sen tarkoituksenmukaisuutta ja organisointitapoja on arvioitava säännöllisesti toimintaympäristön muuttuessa. Koska omistaminen sitoo huomattavan määrän pääomaa, tulee pääoman tehokkaan käytön ja kohdentamisen olla yhtä tärkeitä kuin käyttötulojen hallinta. Omaisuuden käytön tehokkuutta on arvioitava strategian, edullisuuden ja eri toimintamallien näkökulmasta. Tehokkaampi pääoman käyttö johtaa myös käyttökustannusten laskuun. Toimintaympäristön muutoksista omistajapoliittisiin linjauksiin vaikuttavat erityisesti arvioidut muutokset palvelujen kysynnässä, kaupungin henkilöstön määrässä ja osaamisessa, tarjolla olevassa yksityisessä palvelutarjonnassa sekä muutokset rahamarkkinoissa, lainsäädännössä ja kunta- ja palvelurakenteessa. Omistamisen perusteena tulee olla omaisuuden käyttö ja hyödyntäminen kaupungin palvelutuotannossa. Muu omistus voi olla perusteltua tavoitteiden toteuttamisessa sellaisilla toimialoilla, joilla ei ole markkinatoimijoita tai joille ei myöskään ole mahdollista luoda lyhyellä aikavälillä kunnolla toimivia markkinoita.

Oman palvelutuotannon laatua ja hintaa kehitetään niin, että ne ovat kilpailukykyisiä. Oma palvelutuotantoa kehitetään palvelutarve- ja palveluverkkoselvitys huomioiden. Omistajapoliittisessa ohjelmassa määritetään tavoitteellinen oman tuotannon osuus ja toimintaa kehitetään tavoitteen mukaisesti. Liikelaitosten tuottavoite ja kaupungille maksettava tuloutus asetetaan vuosittain talousarviokäsittelyn yhteydessä. Sijoitusomistuksista saatavan ja kaupungille tuloutettavan tuoton tulisi vastata vähintään rahamarkkinoiden riskitöntä tuottoa lisättyä toimialan liiketoimintariskillä. Elinkeinopoliittisilla sijoituksilla tuetaan kaupungin elinkeinopoliittisten tavoitteiden saavuttamista. Kun tavoitteet on saavutettu, sijoituksista voidaan myös luopua. Kiinteän omaisuuden arvon säilyttäminen edellyttää arviota omaisuuserien kunnosta ja peruskorjaustarpeesta. Päätökset maaomaisuuden jalostuksesta, rakennusten ja verkostojen peruskorjausinvestoinneista ja muusta omaisuuden hoidosta perustuvat aina taloudelliseen kustannushyötyarviointiin. Mikkelin kaupunki pyrkii omaisuuden hoidossa mahdollisimman hyvään taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kokonaisvaikuttavuuteen. Omistajaohjaus on johdonmukaista ja avointa.

2.3 Yhteisömuodon valinta

Kaupunginvaltuusto tekee päätökset asioissa, joissa kaupungin omaa palvelutuotannon toimintamallia muutetaan tai siirretään hoidettavaksi toisessa yhteisömuodossa tai joissa yhteisömuodossa harjoitettavaa toimintaa siirretään kaupungin vastuulle. Muutoin toimivalta asioissa, joissa kaupunki laajentaa tehtäviään hankkimalla osuuksia yhteisöistä tai joissa kaupunki luopuu yhteisömuodossa harjoitettavista tehtävistä, ilmenee hallintosäännöstä. Kaupunkikonserniin kuuluvien yhtiöiden tehtävien siirtäminen yhtiöstä toiseen tai uusien yhteisöjen perustaminen, kuuluu valtuuston päätettäviin asioihin. Valittaessa yhteisön toimintamuotoa on keskeisenä tekijänä arvio siitä, harjoitetaanko tehtävää liiketaloudellisin perustein vai onko tehtävällä muu yleishyödyllinen tai voittoa tavoittelematon tarkoitus. Muina valintaperusteina ovat toiminnan taloudellisuus, avoimuus ja toimintakyky. Yhteisömuodot voidaan jaotella liiketoiminnallisiin ja yleishyödyllisiin yhteisöihin. Liiketoiminnallisiin kuuluvat osakeyhtiö, osuuskunta, avoinyhtiö, kommandiittiyhtiö ja liikelaitos. Yleishyödyllisiä yhteisöjä ovat kunta, kuntayhtymä, säätiö ja yhdistys.

2.4 Markkinoilla toimiminen

Markkinoilla toimivalla yhteisöllä tarkoitetaan yhteisöä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa liiketaloudellisin periaattein avoimilla ja kilpailluilla markkinoilla ja joka ei ole kohdassa tarkoitettu erityisasemassa oleva yhtiö tai in house -yhtiö. Markkinoilla toimiva yhteisö tuottaa palveluja myös muille kuin kaupungille. Markkinoilla toimiviin yhteisöihin sovelletaan markkinasijoittajaperiaatetta, jonka mukaan kaupunki toimii omistajana vastaavien periaattein kuin yksityinen, huolellinen ja harkitseva sijoittaja toimisi.

Kilpailuneutraaliteettivaatimuksesta johtuen kaupunki pyrkii omistajana kohtelemaan markkinoilla toimivia yrityksiä yhdenlaisin periaattein riippumatta niiden omistuspohjasta. Markkinaehtoisuus merkitsee, että toimintaperiaatteiden, rahoitusrakenteen ja tuottotavoitteiden tulee olla vertailukelpoisia samalla toimialalla toimiviin muihin yhtiöihin verrattuna. Erityisyhtiöllä tarkoitetaan yhteiskunnallista erityistehtävää hoitavaa yhteisöä, jonka toiminnassa on muusta taloudellisesta toiminnasta poikkeavia erityispiirteitä. Tällaisia kaupungin omistamia yhteisöjä ovat yhteisöt, joilla on lakiin, hallinnolliseen määräykseen tai sopimukseen perustuva alueellinen tai toiminnallinen yksinoikeus tai erityisoikeus. Erityistehtävää hoitavalle yhteisölle on tyypillistä,

että se vastaa sellaisten palvelujen tarjoamisesta, joita yritys ei omien taloudellisten etujensa kannalta katsoen ottaisi hoitaakseen tai ei hoitaisi samassa määrin tai samoilla ehdoilla.

Lakiin, määräykseen tai sopimukseen perustuvia erityisaseman omaavia yhteisöjä ovat muun muassa:

1. Vesihuoltopalveluja tuottavat yhteisöt, joiden erityisasema perustuu vesihuoltolain 8 § ja 10 §:ään ja
2. Asuntojen vuokraamista sosiaalisin perustein harjoittavat yhteisöt, joihin kohdistuu arava- ja korkotukilainsäädännön asettamia rajoituksia, jotka liittyvät osakkeiden luovuttamiseen, omaisuuden käyttöön ja siltä vaadittavaan tuottoon.

2.5 Pääomitus

Yhteisöön sijoitettu pääoma jakautuu omaan ja vieraaseen pääomaan. Osakeyhtiössä omaa pääomaa ovat osakepääoma; rahastot, kuten sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto; sekä tilikauden ja edellisten tilikausien voitto. Vierasta pääomaa ovat yhteisölle velaksi annetut korolliset tai korottomat sijoitukset, kuten velkakirjalainat ja pääomalainat. Pääomalaina on laina, jolla on muita velkoja huonompi etuoikeus yhtiön purkautuessa tai konkurssissa ja jonka pääoma saadaan palauttaa tai sille maksaa korkoa vain yhtiön vapaan oman pääoman puitteissa pääasiassa voittovaroista. Yhteisön toimintaa voidaan rahoittaa edellä mainittujen sijoitusten lisäksi muun muassa konserniavustuksena, palvelujen ostoina, projektirahoituksena tai muuna tukena. Näitä linjauksia on tarkoitus noudattaa siitä riippumatta, missä muodossa tai millä nimikkeellä rahoitusta yhteisölle myönnetään.

2.6 Tuottovaatimukset

Kaupunginvaltuusto asettaa tarvittaessa vuosittain tai määräajaksi kaupungin liikelaitoksille ja tytäryhteisöille tuottovaatimuksen. Tuottovaatimus on yhteisöön sijoitetulle pääomalle vaadittavan tuoton määrä, joka ilmaistaan prosentteina ja lasketaan yhteisöön sijoitetun oman pääoman määrästä. Kysymyksessä on yhteisöltä odotettu ja vaadittu tuotto, joka ei välttämättä toteudu. Tuotto voidaan talousarvion puitteissa ja konserniohjauksessa tehtävien päätösten mukaisesti jättää yhtiöön tai se voidaan lainsäädännön sallimissa rajoissa tuottaa omistajalle. Tuottovaatimus voi olla ilmaistu muullakin tavalla kuin prosentuaalisesti. Tuottovaatimuksen asettamisella yhteisöä ohjataan kannattavaan toimintaan ja varmistetaan, että kaupungin sijoittama pääoma on tuottavassa käytössä. Yhteisöille, joille ei voida määrittää tuottovaatimusta, asetetaan kaupungin strategiaa tukevat selvät tavoitteet.

2.7 Konsernin sisäiset palvelut

Konserniohjauksessa tilaajia ja konserniyhteisöjä kannustetaan lainsäädännön sallimissa puitteissa ensisijaisesti hankkimaan palveluja konserniin kuuluvilta yhteisöiltä. Konsernissa tulisi käyttää mahdollisuuksien mukaan yhteisiä palvelu- ja tietojärjestelmiä synergiaetujen saavuttamiseksi. Sisäisten palvelujen synergiaetujen löytäminen edellyttää aktiivisuutta kaikilta konsernin yhteisöiltä.

2.8 Yhteiskuntavastuu ja henkilöstöpolitiikka

Konserniohjauksessa ja -valvonnassa on huolehdittava siitä, että konserniin kuuluvat yhteisöt kantavat yhteiskuntavastuunsa ja noudattavat niiden toimintaa ohjaavia lakeja ja määräyksiä. Kaupunki omistajana kunnioittaa henkilöstön oikeuksia ja omistuspoliittisia päätöksiä tehtäessä on varmistettava, että henkilöstön asema otetaan huomioon. Konserniohjauksessa noudatettavan henkilöstöpolitiikan sisällöstä päätetään erikseen henkilöstöstrategiassa ja muissa henkilöstöhallintoa koskevissa ohjeissa. Kaupunkikonserniin kuuluvissa yhtiöissä hallituksen kokoonpanossa huomioidaan tasa-arvolain vaatimukset.

Kaupungin omistamissa yhteisöissä toteutettavat johdon ja henkilöstön palkitsemisjärjestelmät eivät saa johtaa kaupungin omistusosuuden laimenemiseen, eikä palkitsemisjärjestelmissä ilman erityisiä perusteita ja kaupungin toimielimen hyväksyntää tule ottaa käyttöön osake- tai optiopohjaisia palkitsemismuotoja.

2.9 Omistuksissa tapahtuvat muutokset

Kaupungin luopuessa omaisuudestaan tai omistuksistaan, on ratkaistava miten luopuminen vaikuttaa palvelutuotantoon ja miten palvelut kaupunkilaisille turvataan tulevaisuudessa. Jos omaisuudesta ja omistuksista luopuminen merkitsee myös palvelutuotannon siirtymistä kaupungilta muille toimijoille, on palvelujen turvaamisen kaupunkilaisille oltava korostetusti esillä asiaa ratkaistaessa. Luovutusta valmisteltaessa selvitetään henkilöstön asemaan vaikuttavat seikat ja mikäli henkilöstövaikutuksia on, käydään YT-menettelyn mukaiset

neuvottelut. Omaisuudesta luovuttaessa on lähtökohtana oltava vapautuvan pääoman entistä tehokkaampi käyttö.

Omistajapoliittisten ratkaisujen tulee pohjautua huolelliseen valmisteluun ja olla kaupungin strategian mukaisia. Omistajapoliittiset ratkaisut tehdään ennakoiden ja kaupungin omista tavoitteista lähtien, eikä ulkopuolisten syiden tai aloitteiden johdosta. Hankittaessa tai perustettaessa yhteisomistussuhteita tulee varmistaa, että muiden omistajien tavoitteet ja tarpeet omistamiselle ovat yhdensuuntaisia kaupungin tavoitteiden kanssa ja että yhteisomistus on kaupungin intressien mukaista. Päätöksenteon toimivallankäytössä noudatetaan hallintosäännön linjauksia.

Omistajapoliittisten ratkaisujen tulee pohjautua huolelliseen valmisteluun ja olla kaupungin strategian mukaisia. Omistajapoliittiset ratkaisut tehdään ennakoiden ja kaupungin omista tavoitteista lähtien, eikä ulkopuolisten syiden tai aloitteiden johdosta. Omistuksesta luovuttaessa tai uusia omistuksia hankittaessa ei arvioida pelkästään luovutuksen tai hankinnan taloudellista arvoa, vaan myös seuraavat seikat otetaan huomioon:

1. Kaupungin tavoitteet ja strategia
2. Elinkeinoelämän toimintaedellytykset
3. Kilpailuneutraaliteetti markkinoilla
4. Työllisyysvaikutukset
5. Henkilöstön asema
6. Kaupunkikonsernin talous
7. Palvelutuotannon turvaaminen

Omistusjärjestelyjä tehtäessä noudatetaan käyvän arvon periaatetta ja omaisuudesta luopumisen tulee tapahtua markkinahintaan, ellei ole erityisiä perusteita poiketa tästä periaatteesta. Poikkeaminen käyvän arvon periaatteesta voi olla perusteltua esimerkiksi järjesteltäessä valtion, kuntien tai muiden julkisyhteisöjen kanssa tehtäviä uudelleen. Poikkeaminen voi olla perusteltua myös konsernin sisäisissä järjestelyissä, kun järjestelyssä ei ole mukana ulkopuolisia omistajia.

3. Konserniohjausprosessi

Mikkelin kaupungissa valtuusto päättää kunnan omistajapolitiittisista linjauksista. Omistajapolitiikka koostuu erityisesti omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä konserniohjauksesta. Omistajapolitiittisissa linjauksissa määritellään omistukselle asetettavat tuotto- ja muut tavoitteet sekä omaisuuden käytöstä vastuussa olevat tahot. Samoin määritellään miten seuranta ja raportointi on järjestetty. Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki pyrkii pääoman ja omaisuuden tehokkaaseen käyttöön; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kunnan pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan hyvän kuntatalouden. Omistuksille on kaupungin talousarviossa määritelty yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet.

Valtuustostrategiaan on määritelty, että elinkeinopolitiikallaan kaupunki mahdollistaa työllisyyden, laadukkaat palvelut ja kaupungin elinvoimaisuuden. Kaupungin kehittämisen välineitä ovat sijoitukset elinkeinojen kehittämiseen, työllisyyttä tukeviin tai asukkaiden viihtyvyyttä lisääviin kohteisiin. Sijoituksia ovat elinkeinopolitiittinen toimitilarakentaminen sekä asuntorakentaminen, panostus teknisiin verkostoihin taikka välitön mukanaolo yritystoiminnassa. Näiden osalta yksityiskohtaisempia omistajapolitiittisia linjauksia sisältyy talousarvioon ja yksittäisiin investointipäätöksiin. Tämän asiakirjan liitesivulla on kaaviokuva Mikkelin kaupungin konserniohjauksen organisoitumisesta.

Sijoitukset kuntayhtymiin ja muihin yhteisöihin palvelevat suoranaisesti kaupungin vastuulla olevaa palvelutuotantoa tai kaupungin kehittämistä. Tällaiset sijoitukset ovat perus-, osake- tai osuuspääomasijoituksia kuntayhtymiin, osakeyhtiöihin tai osuuskuntiin, antolainat näille yhteisöille tai rahoitusosuuksia nimettyihin investointikohteisiin tai hankkeisiin. Sijoitusten tarkoitus voi olla myös kaupungin taseen keventäminen siirtämällä kiinteistöjä, muita tuotantovälineitä ja myös velkoja kaupungilta jonkun toisen yhteisön omistukseen ja vastuulle. Omistajapolitiittisissa linjauksissa otetaan kantaa myös sijoituksiin ja niiden määrään omistajan näkökulmasta.

3.1 Konserniohjaus

Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Omistajaohjaus on kaupungin edustajien päätösvallan käyttöä, käytön ohjaamista yhtiökokouksissa tai vastaavissa elimissä sekä muita toimenpiteitä, joilla kunta osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin.

Mikkelin kaupungin tytäryhteisöjen tavoitteet määritellään vuosittain kaupungin talousarviossa. Yhteisöjen tavoitteet valmistellaan yhteistyössä tytäryhtiön ja yhteisön konsernivastuuhenkilön kanssa. Konsernitavoitteiden toteutumisesta raportoidaan elinvoima- ja konsernijaostolle vuosittain siten, että kaupungin seuraavan vuoden talousarvion tavoitteiden määrittelyssä voidaan huomioida kuluvan vuoden tavoitteiden toteutuminen. Valtuusto arvioi konsernin tavoitteiden toteutumista vuosittain tilinpäätöksissä. Lisäksi keskeisimmät konserniyhteisöt esittelevät toimintaansa kerran vuodessa elinvoima- ja konsernijaosto raportoimassa talousarviotavoitteiden toteutumia ja muita ajankohtaisia aiheita. Kaupunginhallitus antaa konsernitilinpäätöksen yhteydessä tiedot kaupunginvaltuustolle konsernin toiminnasta ja taloudesta. Konsernin strategiasta johdetut tavoitteet riittävät konsernin ja sen tyttärien menestykselliseen johtamiseen. Arviointi perustuu konsernin toiminnasta ja taloudesta saatuihin tietoihin.

3.2 Konserniyhtiöitä koskeva tietojensaantioikeus

Mikkelin kaupunginvaltuuston hyväksymässä konserniohjeessa on ohjeistus tietojensaantioikeudesta. Kuntalain 83 §:n mukaan luottamushenkilöllä on oikeus saada kunnan viranomaisilta tietoja, joita hän toimessaan pitää tarpeellisina ja jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 6 ja 7 §:n mukaan eivät ole vielä julkisia, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Lisäksi luottamushenkilöllä on oikeus saada kunnan konsernijohdolta konsernijohdon hallussa olevia kunnan tytäryhteisöjen toimintaa koskevia tietoja, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Luottamushenkilön suora tietojensaantioikeus ei ulotu kunnan tytäryhtiöihin, koska nämä eivät ole kuntalain 83 §:ssä tarkoitettuja kunnan viranomaisia.

3.3 Vastuu omistajapolitiikan toteuttamisesta

Ohjaus ja valvonta kuuluvat luottamushenkilöorganisaatioissa valtuustolle, toimeenpano hallitukselle sekä toiminnan tarkoituksenmukaisuuden ja linjausten toteutumisen valvonta tarkastuslautakunnalle. Toimihenkilö-

löörganisaatioissa omistajaohjaus kuuluu ylimmän toimihenkilötason, useimmiten kunnan johtajan tehtäviin. Mikkeliissä on käytössä konsernivastuuhenkilöjako, jossa määritellään seuranta ja yhteydenpitovastuut yhteisöön. Konsernivastuuhenkilö on nimetty yhtiökohtaisesti myöhemmänä. Kunnan operatiivisesta toiminnasta vastaavat lautakunnat ja toimialajohtajat tai virastopäälliköt. Kunnan tytäryhteisöjen toiminnasta vastaavat näiden omat hallintoelimet. Kunnan omistajapolitiikan ohjauksesta ja valvonnasta sekä operatiivisesta toiminnasta vastaavien henkilöiden ja toimielinten työn- ja vastuunjakoa sekä raportointijärjestelmät on määriteltävä yksiselitteisesti. Toimivan johtamis- ja ohjausjärjestelmän ohella aito yhteistyö ja sitoutuminen asetettuihin tavoitteisiin antavat edellytyksiä kunnan toiminnan tuloksellisuudelle.

3.4 Konsernivalvonta ja riskienhallinta

Kuntalain 39 §:n mukaan kaupunginhallituksen on huolehdittava kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta. Kaupunginhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Mikkelin kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 23.5.2016 § 57 kaupungin konserniohjeen, joissa on määritelty konsernin johtosuhteet ja johtamisen säännöt. Kaupungin johtoryhmän 5.9.2014 tekemän päätöksen mukaisesti kaupunginjohtaja on perustanut konserniohjausryhmän. Konserniohjausryhmä on valmistellut Mikkelin kaupunkikonsernin konserniohjeen päivittämistä. Konserniohje koskee kaupunkikonserniin kuuluvia tytäryhteisöjä. Konserniohjeella on tarkoitus yhtenäistää ohjausta, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä ja tehostaa tiedonkulkua. Kaupunginhallitus on 22.6.2009 § 334 päättänyt konserniohjauksen periaatteista, joiden mukaan konserniohjauksen ja -valvonnan käytännön järjestämiseksi on tarkoituksenmukaista, että valvonta- ja seurantavastuu delegoidaan kaupungin johtoryhmään kuuluville viranhaltijoille. Konsernivastuuhenkilöt on nimetty yhteisöittäin. Uusimman delegointipäätöksen on tehnyt konserniohjeen nojalla kaupunginjohtaja vuonna 2016. Konsernivalvonnan vastuuhenkilöt esitetään yhteisökohtaisissa linjauksissa.

Kuntalakiin vuoden 2015 aikana tehdyillä muutoksilla on uudistettu, laajennettu ja selkeytetty erityisesti omistajapolitiikan ja konsernijohtamisen säännöksiä. 1.6.2017 voimaan tulevat uudet säännökset terävöittävät kunnan toiminnan strategista johtamista, omistajaohjausta sekä riskienhallinnan ja arvioinnin merkitystä. Kuntaliitto on antanut uuteen Kuntalakiin perustuvan ja sitä täydentävän johtamissuosituksen kuntakonserneille⁷. Mikkelin kaupunginhallitus on hyväksynyt Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen ja sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen 2.5.2016 §148. Kaupungin hankintatoiminnan yhteiset periaatteet ja kriteerit on hyväksytty kaupunginhallituksessa 24.11.2014 §429 ja hankintasäännön päivitys 2.5.2016 §149. Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasolla osana toimintarutiineita.

4. Mikkeli-konsernin omistukset

Yhteisö, jossa kunnalla on kirjapitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta on kunnan tytäryhteisö. Kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Mitä tässä laissa säädetään kunnan tytäryhteisöstä, sovelletaan myös kunnan määräysvaltaan olevaan säätiöön. Siten kuntakonserni on kunnan sekä yhden tai useamman yhteisön muodostama taloudellinen kokonaisuus, jossa kunnalla yksin tai yhdessä muiden samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on määräysvalta yhdessä tai useammassa yhteisössä (tytäryhtiöt). Kuntalain 114 §:ssä on säädetty konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta ja sisällöstä sekä niihin liittyvistä poikkeuksista.

4.1 Konsernirakenne 2017

Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat tytäryhteisöt muodostavat kuntakonsernin, jossa on yhteensä 15 merkittävää osakeyhtiötä, 12 asunto- tai kiinteistöyhtiötä ja 3 säätiötä, jotka katsotaan omistusosuudeltaan tai määräysvallan kautta kuuluvan konsernin tytäryhtiöksi tai -yhteisöksi. Kaupungilla on myös omistusta 15 osakkuusyhteisössä sekä 5 kuntayhtymässä.

- Peruskaupunki (1 kpl)
- Liikelaitokset (2 kpl)
- Tytäryhtiöt pl. asuntoyhtiöt (13 kpl)
- Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt (9 kpl)
- Osakkuusyhtiöt (14 kpl)
- Kuntayhtymät (4 kpl)
- Merkittävimmät säätiöt (2 kpl)

Konsernin ytimen muodostaa Mikkelin kaupunki (peruskunta + liikelaitokset), jonka yhteenlaskettu omaisuus on noin 60 % koko konsernin omaisuudesta. Omistajaohjauksen kannalta peruskunta, liikelaitokset ja tytäryhtiöt muodostavat keskeisimmän kokonaisuuden. Näihin omaisuuseriin kaupunki pystyy vaikuttamaan omilla päätöksillään. Kuntayhtymät, osakkuusyhtiöt ja säätiöt ovat omistuksellisia kokonaisuuksia, joissa kaupunki on osaomistaja. Näiden omaisuuserien kohdalla kaupungin vaikutusvalta on rajattu omistuksen suuruuteen. Kuviossa 2 on esitetty omaisuuden jakaantuminen Mikkeli-konsernissa. Kuviosta ilmenee kunkin kokonaisuuden osalta reaaliomaisuuden suuruus ja prosentuaalinen osuus konsernin reaaliomaisuudesta. Mikkeli-konserniin kuuluvat osakkuusyhtiöt ovat tarkastelussa mukana pelkästään oman pääoman osuuksina. Kaupunki pystyy vaikuttamaan ainoastaan yhtiön sijoittamansa oman pääoman osuudella. Osakkuusyhtiön yksittäisiin omaisuuseriin ei kaupunki pysty merkittävästi omilla päätöksillään vaikuttamaan.

Tytäryhteisöt	Kaupunki	Konserni
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	100,00 %	
Etelä-Savon Työterveys Oy	100,00 %	
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	100,00 %	
Metsäsairila Oy	100,00 %	
Mikalo Oy	100,00 %	
Mikkelin Asumisoikeus Oy	100,00 %	
Mikkelin Opiskelija-Asunnot Oy	100,00 %	
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	100,00 %	
Mikkelin Jäähalli Oy	74,88 %	89,10 % (konserni)
Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy	79,80 %	
Etelä-Savon Koulutus Oy	62,50 %	
YIT Kuntatekniikka Oy	60,00 %	
Mikkelin Ravirata Oy	52,70 %	
Mikkelin Matkailu Oy (ei toimintaa)	100,00 %	
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt		
As Oy Pirttitie III	100,00 %	
Kiint.Oy Jääkärintie 31 (Naistinki Oy:n tytär)	100,00 %	
As Oy Tuppara	97,00 %	
As Oy Hirvipari	95,69 %	
Kiint.Oy TeknoGraani (Naistinki ja Ese omistavat)		75,64 % (konserni)

As Oy Mikkelin Nuottapuisto (Mikalon tytär)		70,00 % (konserni)
As Oy Mikkelin Hauki-Koivikko	70,00 %	
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	70,00 %	
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	66,70 %	
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	58,63 %	
Mikkelin Arkistotalo Oy	56,00 %	
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	51,56 %	
Kuntayhtymät		
Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	72,30 %	
Etelä-Savon Sosiaali- ja terveystalouden ky (konserni)	57,42 %	
Etelä-Savon Maakuntaliitto	33,02 %	
Vaalijalan kuntayhtymä	12,80 %	
Itä-Suomen Päihdehuollon ky	6,79 %	
Osakkuusyhteisöt		
Kiint.Oy Suksimäki (Mikalo Oy omistaa)		50,00 % (konserni)
Kyyhkylän Asuntolat Oy	49,20 %	
Kiint.Oy Vaahteranlehti	48,99 %	
Kiint.Oy Otavan Ketola	47,26 %	
Mikkelin Pesula Oy	42,86 %	
Kiint.Oy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	41,02 %	
As Oy Mikkelin Lehmusrivi	40,60 %	
Etelä-Savon Kaapelitelevisio (ei toimintaa)	36,80 %	
Kaakkoi-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	35,80 %	
Mikkelin Mikaeli Oy	33,33 %	
Kiint.Oy Kattilansillan kauppakeskus	32,11 %	
As Oy Partinkartano	30,64 %	
Kiint.Oy Kyyhkylä (Naistinki omistaa)		30,00 % (konserni)
Kiint.Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	21,24 %	
Kiint. Oy Mikkelin Torikioski	17,70 %	44,30 % (konserni)
Säätiöt, joissa Mikkelin kaupunki on mukana		
Haukivuoren Vanhustentalosäätiö		
Kyyhkylä säätiö		
Suomen elinkeinoelämän keskusarkiston säätiö		

Omistusyhteisyhteisöä pidetään osakkuusyhteisönä, jos kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteisyhteisönsakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Kaupungilla voi olla huomattava vaikutusvalta ja mahdollisuus vaikuttavat yhteisön taloudellisten ja operatiivisten päätösten tekemiseen, mutta sillä ei ole konsernisuhteelle ominaista määräysvaltaa.

Konsernirakenteen viimeisimmät muutokset

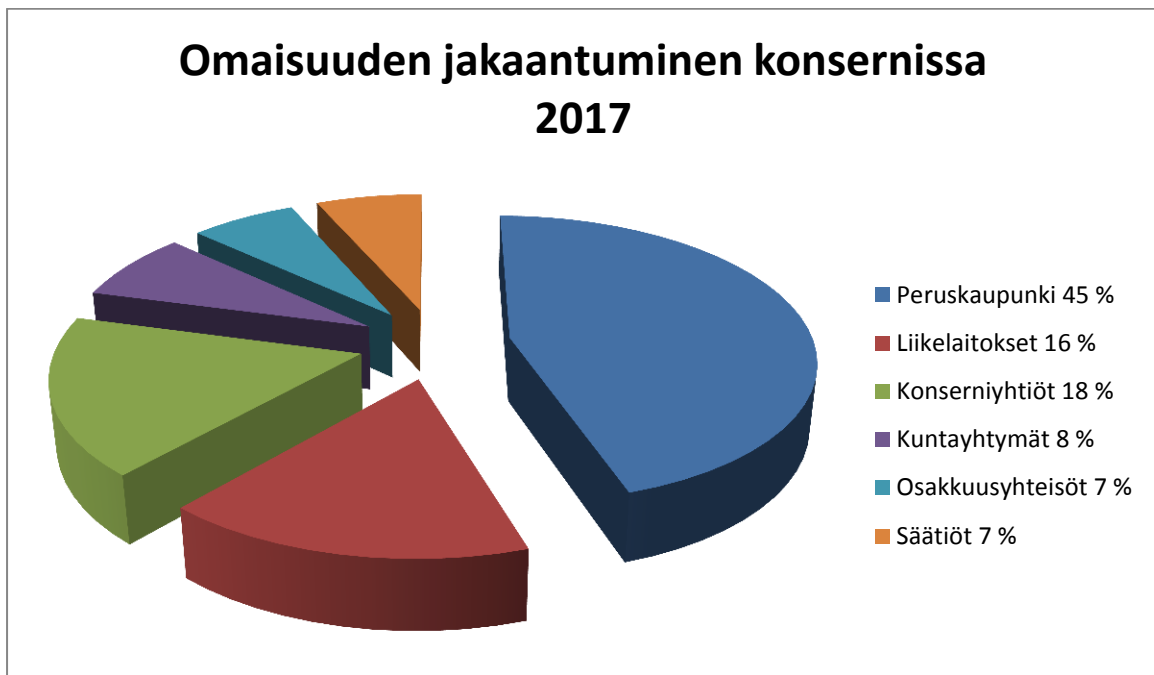
Etelä-Savon työterveys liikelaitos lakkautettiin ja sen toiminta siirrettiin liiketoimintasiirtona kaupungin 100-prosenttisesti omistamalle Etelä- Savon Työterveys Oy:lle Kuntalain 1.1.2013 voimaan tulleesta muutoksesta johtuen. Kaupunginhallituksen lokakuussa 2013 käynnistämän kehitysytöirakenteen selvitystyön perusteella Mikkelin Seudun elinkeino-yhtiö Miset Oy:n sulautuessa Miktech Oy:öön 31.5.2015 syntyi Mikkelin kehitysytöi Miksei Oy. Edellä mainittujen yhtiöiden tavoitteet esitetään ensimmäisen kerran vuodelle 2016. Konsernirakenteessa vuonna 2016 tapahtuneet muutokset ovat Kiinteistöosakeyhtiö Kyyhkylän osakkeiden ostaminen Kyyhkylä-säätiöltä Naistinki Oy:n 100 % omistaman Kiinteistöosakeyhtiö Kyyhkylän lukuun (kv 13.6.2016 §83 ja kv 14.11.2016 §132) sekä YIT Kuntatekniikka Oy:n liiketoimintakauppa (kv 14.11.2016 §133). Mikkelin kehitysytöi Miksei Oy:n 100 % omistaman tytäryhtiö Miktech Consulting Oy:n myynti (kv 19.12.2016 § 148).

4.2 Mikkeli-konsernin omistukset omaisuserittäin

Mikkeli-konsernin omaisuus voidaan jakaa seuraaviin strategisen ohjauksen kannalta eri tavalla arvioitaviin kokonaisuuksiin:

- Maaomaisuus, johon kuuluu kunnan raakamaa, tontit, metsät, maatalousmaa, kadut, puistot ja muut yleiset alueet

- Tuotantovälineet, joihin kuuluvat kunnan palvelutuotannossa käytetyt rakennukset, kiinteät rakenteet ja laitteet sekä koneet ja kalusto
- Sijoitusomaisuus, jonka merkittävimpiä eriä ovat kunnan omistamat osakkeet ja osuudet sekä lainasaamiset.

Kuvio 2 omaisuuden jakautuminen konsernissa

Mikkeli-konsernin omistajapolitiikkaa tarkasteltaessa tytäryhteisöjen ja osakkuusyhteisöjen kohdalla omistajuuden strateginen merkitys poikkeaa huomattavasti toisistaan. Tytäryhtiöt ovat oleellinen osa Mikkeli-konsernia ja konsernitasetta. Tytäryhtiöidenomistuksiin konsernijohtolla on merkittävä määräamisvalta. Osakkuusyhteisöjenkohdalla konsernijohtolla on vaikutusvaltaa, muttei määräamisvaltaa yhtiön asioihin. Vaikutusvallan suuruus riippuu luonnollisesti omistuksen koosta.

Kuvio 3 käyttöomaisuuden jakautuminen konsernissa

5. Mikkeli-konsernin omistajapoliittiset linjaukset

5.1 Mikkelin kaupungin maa- ja rakennusomaisuus

5.1.1 Peruskunnan maa- ja metsäomaisuus ja omistajapoliittiset linjaukset

Peruskunnan maaomaisuus 2016	Pinta-ala m ²	Arvo euroa
Kaavoitettu alue (3681kpl)	63 677 391	29 460 365
Suunnittelutarvealue (302 kpl)	33 156 645	9 603 884
Vesialue (7 kpl)	807 261	23 701
Maa-alueet muiden kuntien alueella (13 kpl)	279 351	48 104
Yhteensä*	97 641 297 m ²	39 087 950
* Josta talousmetsä	51 120 000 m ²	
Talousmetsän puun määrä ja arvo	700 000 m ³	~30 100 000

Maaomaisuutta hallinnoidaan valtuuston hyväksymä maankäyttöpolitiikan mukaisesti. Kaavoituksen tavoitteena on vastata eri käyttäjäryhmien tarpeisiin. Metsäomaisuuden hallinnointiin sovelletaan Mikkelin kaupungin metsäomaisuuden käyttö- ja hoitosuunnitelmaa 2014 -2021 (Kh 17.11.2014 § 420).

5.1.2 Kaupungin rakennusomaisuus (tilakeskus)

Käyttötarkoitus/vuokralainen	Rakennukset kpl	Pinta-ala Bm ²	Nykyarvo eur.
Hallinto	10	28071	34 326 423
Terveystarvotopalvelut	6	16932	20 705 176
Sosiaalipalvelut	7	3647	4 459 708
Vanhuspalvelut	15	33383	40 822 164
Päiväkodit	29	16557	20 246 610
Koulut	37	110899	135 612 054
Monitoimitalot (koulut ja päiväkodit)	4	11796	14 424 655
Monitoimitalot (muut)	11	13681	16 729 714
Nuorisopalvelut	7	2964	3 624 506
Liikuntapalvelut	7	12548	15 344 233
Kulttuuripalvelut	12	19228	23 512 823
Matkailu yms.	8	3341	4 085 518
Kaupankäyntirakennukset	0	0	0
Varikot	7	4964	6 070 192
Pelastustoimi	7	7857	9 607 877
Muut rakennukset	104	75240	92 006 699
Yhteensä	271	361108	441 578 352
Tasearvo yhteensä			~130 M€

Rakennusomaisuutta kartoitetaan ja luokitellaan käyttötarpeiden mukaan. Kaupungille tarpeettomat kohteet pyritään myymään. Tavoitteena on varmistaa, että kaupungin kiinteistöjen arvo säilyy ja peruskorjauksia tehdään ajoissa. Kiinteistöjen omistuksia tarkastetaan (mm. poistettavat kiinteistöt) ja realisoitavien kiinteistöjen lista viedään vuosittain kaupunginhallitukseen.

5.2 Liikelaitokset

Valtuusto asettaa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet liikelaitoksille sekä taseyksikkönä toimiville Etelä-Savon pelastuslaitokselle sekä Tilakeskukselle. Liikelaitokset noudattavat toiminnassaan talousarviossa määritellyjä tavoitteita. Talousarviossa toiminnalliset tavoitteet on määritelty sitoviksi ja niiden mahdollisista muutoksista päättää valtuusto. Talousarviossa esitettävät tunnusluvut muodostuvat suoritettavista, tehokkuutta ja taloudellisuutta ilmaisevista luvuista, toiminnan laajuustiedoista sekä voimavaroja osoittavista tunnuslu-

vuista, jotka eivät ole määrärahojen tapaan valtuustoon nähden sitovia. Liikelaitosten ja taseyksikön tavoitteiden toteutuminen on esitetty erillistilinpäätöksinä tiinpäätöskirjassa. Asetettujen tavoitteiden rajoissa johtokunta päättää toiminnan kehittämisestä sekä seuraa ja raportoi tavoitteiden saavuttamista. Liikelaitoksille ja taseyksiköille asetettujen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kerran vuodessa heinäkuun toteutmana ja tilinpäätöksenyhteydessä kaupungin toimintakertomuksessa. Liikelaitoksien ja taseyksikön taloudellisesta tilanteesta raportoidaan kaupungin raportointiaikataulun mukaisesti. Kaupunginhallitus on päätöksessään konserniohjauksen järjestämisestä 22.6.2009 § 334 määritellyt myös liikelaitoksia koskevan konserniohjauksen.

5.2.1 Mikkelin Vesiliikelaitos

Toimiala: Vesihuollon asianmukainen järjestäminen alueellaan

Konsernivastuuhenkilö: tekninen johtaja

Erityistehtävä: Mikkelin Vesiliikelaitos vastaa vesihuollon palvelutuotannosta toiminta-alueillaan Mikkelin kantakaupungissa, Rantakylässä, Otavassa, Anttolassa, Haukivuorella, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Ristiinan ja Suomenniemen vesihuoltolaitokset liittyivät Mikkelin Vesiliikelaitokseen vuoden 2013 alussa. Vesiliikelaitoksen erityistehtävänä on tuottaa puhdasta vettä ympäristöä vaalien ja puhdistaa jätevettä mahdollisimman tehokkaasti. Mikkelin Vesiliikelaitos vastaa osaltaan muun muassa Etelä-Savon matkailulle tärkeiden vesistöjen tilasta. Vesilaitoksen asiakkaina ovat lähes kaikki kaava-alueilla olevat kiinteistöt ja tuotantolaitokset sekä Mikkelin alueella toimivat vesiosuuskunnat. Vesilaitoksen palvelut tuotetaan liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Kaupungin talousarviossa on asetettu Vesiliikelaitokselle toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita.

Kehittämisvisio ja toiminnan tavoitteet: Toimintaa jatketaan kaupungin liikelaitoksena toimintavarmasti ja kustannustehokkaasti. Tuottojen tulee kattaa pitkällä aikavälillä suunnitelman mukaiset investoinnit. Vesilaitos toteuttaa ja kehittää talousveden valmistukseen ja jätevesienpuhdistukseen sekä vedenjakeluun liittyviä toimintatapojaan pitkäjänteisesti asiakkaiden tarpeet, viranomaisvaatimukset sekä yhdyskunnan kehitys ja kaupungin tavoitteet huomioiden. Vesilaitos ylläpitää toiminnan kannattavuutta ja parantaa tuottavuutta sekä tehokkuutta toimintansa kaikilla osa-alueilla. Vesiliikelaitos toimii ja hyödyntää aktiivisesti vesihuollon tutkimus- ja kehityshankkeista saatavaa uusinta tietoa. Uusien vedenottoalueiden tutkimuksia jatketaan ja Metsä-Sairilan jätevedenpuhdistamo rakennetaan suunnitelmien mukaisesti.

5.2.2 Otavan Opisto

Toimiala: Koulutuksen ja oppimisen palveluiden järjestäminen, yleissivistävä työ

Konsernivastuuhenkilö: sivistysjohtaja

Erityistehtävä: Mikkelin kaupungin liikelaitoksena toimiva Otavan Opisto tutkii, tuottaa, kehittää ja ylläpitää koulutuksen, opetuksen ja oppimisen palveluita. Opisto tarjoaa erityisesti koulujärjestelmää täydentäviä ja laajentavia kasvatus- ja asiantuntijapalveluja. Toiminnassaan opisto vaihtoehtoistaa ja toisinaan myös kyseenalaistaa käytössä olevia menetelmiä kaikilla tutkintoasteilla. Painotettuja osaamisalueita ovat verkko-oppiminen ja siihen liittyvä teknologia, kansainvälisyys ja kestävä kehitys. Opistolla on vahva kansallinen asema verkko-oppimisen ja siihen liittyvän teknologian kehittäjänä. Opisto toimii sekä internetissä että internaatissa. Oppimisen metodeita ja ympäristöjä kehitetään molemmissa. Painoalueina ovat mm. eri oppilaitosmuotojen ja -tasojen väliset rajapinnat, yhteis(ö)oppiminen sekä opintojen henkilökohtaistamisen mahdollisuuksien tutkiminen ja kehittäminen.

Kehittämisvisio ja toiminnan tavoitteet: Talous- ja toimintasuunnitelman strategisena tavoitteena on Opiston aseman vahvistaminen yleissivistävän verkko-oppimisen valtakunnallisena keskuksena ja kehittäjänä osana Mikkelin kaupungin Lupaus 2016 -hankekokonaisuutta. Mikkelin seutukunnalla kehitetään valtakunnallisesti pilotoivia internet- ja internaattipalveluja etenkin toisen asteen oppilaitosten käyttöön. Yhteistyötä verkko-oppimisen kehittämisessä pyritään laajentamaan myös ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen suuntaan. Verkko-oppimisen vaikuttavuuden ja oppimista uudistavien mallien kehittämistä viedään eteenpäin aiheeseen liittyvän hanketoiminnan kautta.

5.3 Tytäryhtiöt

Kaupunki on määritellyt 13 tytäryhtiölle valtuustoon nähden sitovat tavoitteet. Näiden yhtiöiden tehtävänä on palvelutuotannon hoitaminen tai kaupungin kehittämistoimintaan keskeisesti osallistuminen. Konsernivastuukäytännön tulee toimia kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjetta.

Mikkelin kaupunkikonsernissa pyritään tarkoituksenmukaisesti hyödyntämään yhteisiä tukipalveluita konsernitasoisesti. Hankinta- ja volyymiedut sekä ammattitaito ja erityisosaamiset hyödynnetään yhteisesti ja toimintojen päällekkäisyyksiä pyritään aktiivisesti tunnistamaan. Hankintapalvelut huolehtivat kilpailuttamisista ja tuote- sekä palvelukatalogien ylläpidosta konsernitasolla. Näin pyritään varmistamaan hankintalain ja kaupungin hankintaohjeistusten noudattaminen läpi koko konsernin. Kaikki kaupungin tytäryhteisöt ovat mukana kaupungin hankintasopimuksissa ja noudattavat kaupungin hankintaperiaatteita ja hankinnoista erikseen antamia ohjeita.

Taloudellisia ja toiminnallisia hyötyjä kartoitetaan myös kaupunkikonsernissa kiinteistöhoitoon, työterveyteen, talous- ja henkilöstöhallintoon liittyvissä tukipalveluissa. Konserniomistuksia voidaan jaotella useilla eri tavoilla, esimerkiksi omistusosuuden, toimialan tai strategisen merkittävyyden perusteella. Tässä selvityksessä Mikkelin kaupungin tytäryhteisöt on jaoteltu toimialaroolien mukaisesti neljään ryhmään. Neljä kategoriala muodostuu liiketoimintayhtiöistä, kiinteistöyhtiöistä, palveluyhtiöistä ja osakkuusyhtiöistä.

Tytäryhtiömuotoisella toiminnalla lisätään päätöksenteon nopeutta ja joustavuutta, saavutetaan toiminnan läpinäkyvyys kilpailuilla markkinoilla sekä mahdollistetaan strategisen kumppanin (osakkaan) mukaantulo yhtiön toimintaan. Osakeyhtiö perustetaan liiketoiminnan harjoittamista ja pääsääntöisesti voiton tuottamista varten. Perustamisen edellytyksenä on pääsääntöisesti,

- että kaupungin lisäksi on mukana muita perustajia tai myöhemmin on suunnitteilla ottaa muita osakkaita mukaan,
- että kaupunki luopuu tehtäväalueen osalta kaupungin oman organisaation toiminnan ja talouden hallinnollisesta ohjauksesta,
- että kaupunki on valmis antamaan tehtäväalueelle juridisen, osakeyhtiölain mukaisen itsenäisen vallan ja vastuun eikä edellytä tai vaadi erivapauksia tai muista omistajista poikkeavia oikeuksia,
- että toiminnan yhtiöittämisestä aiheutuvat verotukselliset seuraamukset ovat pienemmät kuin yhtiöittämisestä saavutettava taloudellinen hyöty ja

- että kaupunki on valmis vastaamaan liiketoiminnan riskeistä sijoittamallaan pääomalla ja mahdollisesti antamallaan takauksilla.

Osakeyhtiölain mukaan osakeyhtiön tarkoituksena on voiton tavoittelu. Osakeyhtiö voi harjoittaa myös toimintaa, jossa toiminnan tarkoituksena on muu kuin voiton tavoittelu, mikäli osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä on näin määrätty. Kaupungin tavoitteena on harjoittaa kiinteistöosakeyhtiöitä lukuun ottamatta, osakeyhtiömuodossa toimintaa pääsääntöisesti sellaisissa olosuhteissa, joissa suurin osa yhtiön tuotoista kertyy muista lähteistä kuin kaupungilta itseltään. Osakeyhtiömuotoiselle toiminnalle asetetaan edellytykseksi, että se voi harjoittaa kannattavasti toimintaansa omalla tulorahoituksellaan ja sen oman pääoman puitteissa. Osakeyhtiömuotoa on myös perusteltua käyttää yhteistoiminnan muotona, kun yhteisöllä on useampia omistajia.

Tytäryhtiöiden kohdalla toiminta on osakeyhtiölain mukaan järjestettyä. Konsernin ohjausrooli tytäryhtiön toiminnassa on vahva. Mikkelin kaupunki ohjaa tytäryhtiöidensä toimintaa talousarviossa asetettavien toiminnallisten tavoitteiden ja/tai sitoutuneelta pääomalta vaadittavan tuoton, konserniohjeen sekä yhtiön hallintatyöskentelyn kautta. Hallitukseen tulee valita edustajat niin, että siellä on riittävästi edustettuna liiketalouden ja yhtiön toimialan osaaminen.

Tytäryhteisöt toteuttavat omassa toiminnassaan seuraavia kaupungin omistajapoliittisia yleislinjauksia:

- toiminnassa noudatetaan kaupunginvaltuuston hyväksymiä konserniohjeita ja hyvän hallinnon periaatteita,
- toimintaa tehostetaan parantamalla tuottavuutta, kilpailukykyä, asiakastyytyväisyyttä ja omaisuuden arvon säilyttämistä,
- kassanhallintaa pyritään keskittämään osaksi kaupungin muuta kassanhallintaa siten, että kaupungin tytäryhteisöt liittyvät kaupungin konsernipalveluiden ylläpitämän konsernitilin ja -pankin käyttäjiksi,
- tytäryhteisöjen lainanotossa hyödynnetään kaupungin rahoitusasiantuntemusta, lisätään etenkin saman toimialan tytäryhteisöjen toiminnallista ja hallinnollista yhteistyötä yhteistyöhyötyjen saavuttamiseksi ja yhteisöjen hallintoa tehostetaan nimeämällä mahdollisuuksien mukaan myös ulkopuolisia asiantuntijoita hallitusten jäseniksi.

Kaupungin tytäryhtiöiden toimintaan voidaan vaikuttaa seuraavin tavoin:

- tytäryhtiön toiminnan säilyttäminen ennallaan,
- tytäryhtiön toiminnan uudelleensuuntaaminen,
- tytäryhtiön omistuspohjan laajentaminen,
- tytäryhtiön kehittäminen osakkuusyhtiöksi,
- tytäryhtiön omistuksesta luopuminen myymällä tai sulauttamalla toiminta

5.4 Liiketoimintayhtiöiden omistajapoliittiset linjaukset

Liiketoimintayhtiöihin lukeutuvat kaupungin energiayhtiö, työterveyspalveluyhtiö, jätehuoltoyhtiö ja kuntatekniikan palveluita tarjoava yhtiö. Liiketoimintayhtiöt toimivat kilpailluilla markkinoilla ja ne jakavat pääsääntöisesti tuloksestaan osinkoa. Liiketoimintayhtiöiden tulee maksaa kaupungin lainalle sovittu korko sekä kaupungin sijoittamalle pääomalle kohtuullinen tuotto. Lisäksi yhtiön tulee tulorahoituksellaan ilman kaupungin lisäjoituksia kattaa toiminnasta aiheutuvat pääoma ja käyttömenot sekä varautuminen korvaus ja kehitysinvestointeihin.

Yhtiö	Omistus
Etelä-Savon Energia Oy	(konserni) 100,00 %
Etelä-Savon Työterveys Oy	100,00 %
Metsäsairila Oy	100,00 %
YIT Kuntatekniikka Oy	60,00 %

Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki pyrkii pääoman ja omaisuuden tehokkaaseen käyttöön; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kaupungin pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan hyvän kuntatalouden. Omistuksille on kaupungin talousarviossa määritetty yhteisökohtaiset tuotto- ja/tai muut toiminnalliset tavoitteet. Liiketoiminta ja toimiminen vapailla mark-

kinoilla mahdollistavat liikevoiton kasvattamisen. Maltillinen osingonjako tekee useista liiketoimintayhtiösijoituksista vakaasti kannattavaa. Osinkojen nostamisen perusedellytyksenä on, että yhtiössä on jakokelpoisia varoja.

5.4.1 Etelä-Savon Energia -konserni

Omistus: 100 %

Toimiala: energialiiketoiminta

Konsernivastuuhenkilö: kaupunginjohtaja

Erityistehtävä: Sähkön ja kaukolämmön yhteistuotanto sekä sähkön siirto.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Kehitetään toimintavarmoja ja kilpailukykyisiä energiaratkaisuja yhteistyössä kaupungin kanssa. Energiayhtiö toimii konsernina, jonka toiminta perustuu liiketoiminnallisesti kannattavaan liiketoimintaan. Yhtiön mahdollisista tytäryhtiöiden perustamisista tai toimintojen uudelleen järjestelyistä päättää yhtiön hallitus ja johto, ellei toiminnan ja siihen liittyvien riskien laajuus suhteessa yhtiön taloudelliseen kantokykyyn edellytä päätöksiä yhtiökokouksessa. Ennakkokäsityksen pyytäminen tapahtuu konserniohjeen mukaisesti. Toiminnan tehostamiseksi yhtiön on pyrittävä hakemaan synergiaetuja konsernitason tasolla. Energialiiketoiminnassa tapahtuvat muutokset vaativat energiaomistusten jatkuvaa tarkastelua. Tuotto-odotteena on nostaa yhtiöstä osinkoina vähintään puolet tilikauden jakokelpoisista voittovaroista, ellei tiedossa ole poikkeuksellisen merkittäviä investointeja tai muutoksia, ja jos taseessa on ylijäämiä.

5.4.2 Etelä-Savon Työterveys Oy

Omistus: 100,00 %

Toimiala: työterveyspalvelujen tuottaminen

Konsernivastuuhenkilö: henkilöstöjohtaja

Erityistehtävä: Työterveyshuollon palveluiden tuottaminen julkiselle ja yksityiselle sektorille.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Työterveyshuollon asema SOTE -uudistuksessa on avoin. Hallituksen tavoitteena on vuoteen 2019 mennessä siirtää koko sosiaali- ja terveyshuolto maakunnallisten itsehallintoalueiden vastuulle. Etelä-Savossa on perustettu 1.3.2016 alkaen Sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä, joka tuottaa myös perusterveydenhuollon palvelut 1.1.2017 alkaen. Etelä-Savon työterveys Oy:n arvo ja omistusjärjestelyt tullaan selvittämään SOTE -uudistuksen linjausten perusteella. Kaupungilla on valmius muuttaa yhtiön omistusrakennetta ja palvelurakennetta, jos yhtiön toimintaedellytyksiä voidaan parantaa. Tuotto-odotteena on nostaa yhtiöstä osinkoina vähintään puolet tilikauden jakokelpoisista voittovaroista, ellei tiedossa ole poikkeuksellisen merkittäviä investointeja tai muutoksia, ja jos taseessa on ylijäämiä.

Etelä-Savon työterveys toimii työterveyshuollon monipuolisia palveluja tarjoavana yhtiönä, joka seuraa työelämän kehitystä ja pystyy tukemaan yrityksiä tuottavuuden lisäämisessä. Yhtiö on työterveyshuollon asian-
tuntijaorganisaatio.

5.4.3 Metsäsairila Oy

Omistus: 100,0 %

Toimiala: jätteenkäsittely, muu jäte- ja ympäristöhuoltotoiminta

Konsernivastuuhenkilö: tekninen johtaja

Erityistehtävä: Lakisääteisten jätahuoltopalveluiden järjestäminen.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Kuntalaisten jätahuollosta vastaamisen lisäksi yhtiö auttaa paikallisia yrityksiä heidän jäteasioissa. Etsitään paras ratkaisu aina tilanteen mukaan. Toiminnan tavoitteena on olla ympäristöystävällinen ja teknistaloudellisesti kestävä sekä kehittyvä kunnan jäteyhtiö. Jätahuollon kokonaisuuden optimointi talous- ja ympäristönäkökohdat huomioiden tuo parhaan lopputuloksen kaupungille ja kaupunkilaisille. Jätahuollon kokonaisuuden ympäristövaikutukset minimoidaan. Yksilöityjä tavoitteita on mm. kaiken asumisessa syntyvän yhdyskuntajätteen täysi hyödyntäminen. Erilliskerätyt hyötyjätteet ohjataan materiaalihyötykäyttöön ja sekajäte energiahyötykäyttöön. Liikennebiokaasun tuotanto jäteperäisistä materiaaleista on yksi merkittävä tavoite. Jätekeskuksen osalta pyritään mahdollisimman suureen materiaalien hyötykäyttöprosenttiin. Luodaan pohjaa Mikkelin alueen kiertotaloudelle mm. biokaasulaitoksella sekä jätteen lajitteluhallilla. Tuotteistetaan jättemateriaaleja, luodaan lisäarvoa materiaaleille Mikkelin alueella, tätä kautta ollaan luomassa uutta liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja kiertotalouden avulla. Tuotto-odotteena on nostaa yhtiöstä osinkoina vähintään puolet tilikauden jakokelpoisista voittovaroista, ellei tiedossa ole poikkeuksellisen merkittäviä investointeja tai muutoksia, ja jos taseessa on ylijäämiä.

5.4.4 YIT Kuntatekniikka Oy

YIT Kuntatekniikka Oy

Omistus: 60 %

Toimiala: Rakentaa, ylläpitää ja kehittää hyvää elinympäristöä sekä tarjota tekniseen infrastruktuuriin ja kiinteistöihin liittyviä palveluja ensisijaisesti Mikkelin talousalueella ja infrapalveluiden osalta myös muualla Itä-Suomessa.

Konsernivastuuhenkilö: tekninen johtaja

Erityistehtävä: Kiinteistöhuolto ja infran ylläpito

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Kaupunginvaltuuston päätöksellä 14.11.2016 §133 YIT Kuntatekniikka Oy:n infraliiketoiminta myydään kokonaisuudessaan liiketoimintakaupalla (liikkeen luovutus). Liiketoimintakauppa toteutuu 1.2.2017 mennessä. Liiketoimintakaupan jälkeen YIT Kuntatekniikka Oy:n hallituksen toimesta aloitetaan yhtiöön jäävien toimintojen lakkauttamiseen ja lopettamiseen johtavat toimenpiteet. Yhtiön purkautumisen jälkeen (arvio vuoden 2017 aikana) yhtiön varat jaetaan omistusosuuksien suhteessa omistajille.

5.5 Kiinteistöliiketoimintayhtiöiden omistajapoliittiset linjaukset

Kiinteistöyhtiöihin lukeutuvat kiinteistökehitysyritys sekä kiinteistö ja asunto-osaakeyhtiöt. Kiinteistöyhtiöiden tulee maksaa kaupungin lainalle sovittu korko. Omistusten tiivistämistä ja yhdistelyä tietyillä kiinteistöliiketoiminnan aloilla tullaan kartoittamaan. Omistuksien hajautuminen ja keskeisten yhtiöiden omistusrakenteen muutokset vaativat omaisuusosuuksien muutoksia, ennen kuin yhdistely onnistuu. Lisäksi kiinteistöyhtiöillä on ominaisuuksia, jotka vaikuttavat esimerkiksi yhtiön valtion tukemaan investointirahoitukseen. Esimerkiksi opiskelija-asuntojen rakennuttamisessa erityisasumisen rakentamista tuetaan. Mikäli erityisyhtiöitä yhdiste-

tään myös muuta liiketoimintaa harjoittaviin yhtiöihin, rahoituksen erityisasema ja arvonnisäveroedut voidaan menettää.

Kiinteistöyhtiöt	Omistus
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	100,00 %
Mikalo Oy	100,00 %
Mikkelin Asumisoikeus Oy	100,00 %
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy (Moas)	100,00 %
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	100,00 %
Mikkelin Jäähalli Oy	74,88 % (konserniomistus 89,10 %)

Kaupungin taseyksikkönä toimiva tilakeskus hallinnoi ja omistaa kaupungin palvelutuotantoon käytettäviä tiloja ja Naistinki Oy koordinoi tytäryhteisöjen sekä ulkopuolisten yritysten tilojenkäyttöä. Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy hallinnoi ja omistaa ammattiopiston tilat. Tytäryhteisöjen tulee ensisijaisesti sijoittua kaupungin omistamiin tiloihin.

5.5.1 Kiinteistökehitys Naistinki Oy

Omistus 100 %

Toimiala: omistaa, myydä ja hallita kiinteistöjä

Konsernivastuuhenkilö: tekninen johtaja

Erityistehtävä: Tavoitteena on lisätä Mikkelin toimitilarajontaa ja tukea elinkeinoelämän virkistymistä. Kiinteistökehitys Naistinki Oy omistaa ja hallinnoi toimitiloja, joita vuokrataan yrityksille tai kiinteistöt ovat pääsääntöisesti muiden toimijoiden kuin Mikkelin kaupungin käytössä. Kiinteistökehitys Naistinki omistaa toimitiloja noin 67 000 m². Liikevaihto on noin 4,4 milj. euroa vuonna 2016.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Kiinteistökehitysyhtiö Naistinki keskittyy vahvistamaan paikallista asemaansa yritysten tilaratkaisujen tuottajana ja tarjona. Toimillaan se mahdollistaa kaupungissa yritysten määrän ja työpaikkojen määrän kasvamisen. Naistinki hallinnoi palvelusopimuksen kautta myös Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy:n omistamia tiloja, jotka ovat pääsääntöisesti Etelä-Savon Koulutus Oy:n käytössä olevia koulutustiloja. Yhtiön tavoitteena ovat pitkällä aikavälillä tasapainoinen talous, hallitun taloudellisen riskin ottaminen yrityshotellityyppisissä kiinteistöratkaisuisissa, tilaratkaisujen markkinoinnin kehittäminen yhteistyössä kehitysyhtiön kanssa ja osallistuminen aluekehityshankkeiden käynnistämiseen. Tuotto-odotteena on nostaa yhtiöstä osinkoina vähintään puolet tilikauden jakokelpoisista voittovaroista, ellei tiedossa ole poikkeuksellisen merkittäviä investointeja tai muutoksia, ja jos taseessa on ylijäämiä.

5.5.2 Mikalo Oy

Omistus 100 %

Toimiala: Kiinteistöjen ja asuntojen vuokraus sekä hallinta

Konsernivastuuhenkilö: tekninen johtaja

Erityistehtävä: Toteuttaa osaltaan Asuminen Mikkelissä 2020 ohjelmaa sekä tarjoaa yhden väylän sosiaaliselle asuttamiselle.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Mikalo Oy rakennuttaa, omistaa ja hallitsee kiinteistöjä ja niillä olevia rakennuksia, ostaa ja vuokraa alueita, rakennuksia ja huoneistoja sekä niiden omistukseen ja

hallintaan oikeuttavia osakkeita. Yhtiö vuokraa kiinteistöjä ja huoneistoja sekä harjoittaa huolto- ja isännöinti-toimintaa. Aravalainsäädäntö rajoittaa osingon nostamisen, joten tuotot käytetään yhtiön omaan toimintaan. Tavoitteena on vastata alueellisesti vuokra-asumisen kysyntään ja mahdollistaa vaihtoehdon kaupungin palvelutuotannon kiinteistökyntään. Mahdollisissa kaupunkikonsernin integraatioissa Mikalon asemaa vahvimpänä asumisen palveluita tuottavana toimijana tarkastellaan niin, että valtuustokauden aikana sitä voidaan vahvistaa. Yhtiön tavoitteena on toteuttaa Asuminen Mikkelissä 2024 ohjelmaa (Kh 7.9.2015 § 266), jonka mukaisesti vuokra-asumisen keskeisimmät tavoitteet ovat:

- Vuokratason pitäminen markkinaehtoisella tasolla
- Kysyntää vastaavan asuntokannan tuottaminen
- Asuntojen kunnon ja laatutason varmistaminen asukastyytyväisyydensaavuttamiseksi.

5.5.3 Mikkelin Asumisoikeus Oy

Omistus 100 %

Toimiala: Asumisoikeusasuntojen vuokraus ja hallinnointi

Konsernivastuuhenkilö: tekninen johtaja

Erityistehtävä: Yhtiö omistaa ja hallinnoi 14 asumisoikeusasuntokohdetta eri puolilta Mikkelin kaupunkia. Yhtiön hallinnosta vastaa Mikalo Oy.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Mikkelin Asumisoikeus Oy tarjoaa kysyntää vastaavasti asumisoikeusasuntoja paikkakunnalla. Omistusosuus säilytetään ennallaan. Tuotto-odotteena on oman toiminnan kannattavuus. Yhtiön tavoitteena on tarjota ryhmälle asukkaita vaihtoehtoisen asumisen rahoituksen muodon ja osaltaan toteuttaa Asuminen 2024 ohjelmaa.

5.5.4 Mikkelin Opiskelija-asunnot Oy (MOAS)

Omistus 100 %

Toimiala: Yhtiön toimialana on yleishyödyllisenä yhteisönä toimien asuntojen ja asuinkiinteistöihin liittyvien liiketilojen rakennuttaminen, omistaminen, hallitseminen, vuokraaminen ja osakkeiden omistaminen.

Konsernivastuuhenkilö: tekninen johtaja

Erityistehtävä: Toimialansa mukaan yhtiön tehtävänä on erityisryhmille, erityisesti opiskelijoille suunnatut asumispalvelujen järjestäminen. Yhteistyö on kasvanut ja kasvanee mm. Yliopistokeskuksen kanssa, jonka toimijoilla käy paljon vierailevia opettajia ja tutkijoita. Vierailevien tutkijoiden tuomista aiotaan lisätä tulevaisuudessa yliopistokeskukselta saatujen tietojen mukaan. Edelleen kv. opiskelijoiden määrän nopea kasvu > v. 2015 ensimmäisen kerran yli 600 kv. asukasta eli n joka kolmas vuokralainen vuodenvaihteessa kv. opiskelija. Omistamiaan ja hallintaansa saamiaan asuntoja yhtiö vuokraa peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa opiskeleville opiskelijoille sekä muille nuorille ja erityisryhmille asunnoiksi. Asuinrakennuksiin mahdollisesti liittyvät muut tilat yhtiö vuokraa ensisijaisesti sosiaalisiiin tarkoituksiin. Lisäksi yhtiö voi vuokrata asuntoja myös muille tilapäistarkoitukseen mm. kansainvälistä opiskelija-, tutkija- ja nuorisovaihtoa edistävään toimintaan sekä kesähotellitoimintaan. Yhtiö voi harjoittaa isännöinti- ja kiinteistöhoitotoimintaa.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Yhtiön visiona on laadukas pienasuntotarjonta huomioiden em. erityisryhmien tarpeet sekä aravalainsäädäntö (omakustannuseriaate). Asuntojen käyttöaste pyri-

tään pitämään vähintään 94 % tasossa huomioiden opiskelija-asuntojen vajaakäyttö kevät- ja kesäaikana. Yhtiöstä ei nosteta osinkoa erityisluonteisen toiminnan aiheuttamien lainsäädäntörajoitteiden vuoksi. Lisäksi tavoitteena on saatavuuden, toimintavarmuuden ja hintakilpailukyvyyn varmistaminen varmistamalla yhtiön taloudellisten tunnuslukujen saavuttaminen. MOAS asemaa kaupunkikonsernin itsenäisenä osana tarkastellaan opiskelija-asumiseen liittyvän erityislainsäädännön ja asiakassegmentin ehdoilla niin, että valtuustokauden aikana asiassa voidaan edetä.

Yhtiön tavoitteena on toteuttaa Asuminen Mikkelissä 2024 ohjelmaa, jonka mukaisesti opiskelijoiden vuokrauskeskeisimmät tavoitteet ovat:

- Kansainvälisten opiskelijoiden asunto- vuokrauksen kehittäminen huomioiden opetusministeriön kansainvälistymisstrategian tavoite, eli kv. tutkinto-opiskelijoiden määrän lisääminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa
- Opiskelija- ja nuorisotalojen peruskorjaus yhtiön pitkän aikavälin kunnossapitosuunnitelman, PTS:n mukaisesti
- Lyhytaikaisen asuntovuokrauksen kehittäminen huomioon ottaen myös mm. Euroopan Unionin Erasmus+ ohjelma, eli n. 14,7 miljardin euron kokonaisbudjetin vaihto-ohjelma v. 2014-2020. Tarkoitettu eurooppalaisille tutkinto-opiskelijoille ml. oppisopimuskoulutettavat, harjoittelijat ja vapaaehtoistyöntekijät sekä nuorisovaihtoon osallistuvat.

5.5.5 Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy (MIKKO)

Omistus 100 %

Toimiala: kiinteistöjen omistus ja hallinnointi

Konsernivastuuhenkilö: tekninen johtaja

Erityistehtävä: Hallinnoi Etelä-Savon koulutus Oy:n käyttämiä tiloja. Huolehtii kiinteistöjen kunnosta ja soveltuvuudesta oppilaitoskäyttöön. Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy:n toimialana on rakennuttaa, omistaa ja ylläpitää koulutukseen sekä opetukseen tarkoitettuja rakennuksia. Yhtiö omistaa useimmat Etelä-Savon Ammattiopiston (ESEDU) Mikkelissä sijaitsevista koulurakennuksista ja tällä hetkellä ESEDU on suurin yhtiön vuokralaisista. Kiinteistöjen kokonaispinta-ala on n. 60 000 m².

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Strategiset tavoitteet painottuvat toisen asteen opetuksen vahvaan ylläpitämiseen ja yritystoiminnan työvoimasaatavuuden varmistamiseen. Toimintaa kehitetään siten, että kiinteistöhallintaa ohjataan mahdollisimman tehokkaasti. Kehittämisvisiona on selvitystyö oppilaitoskiinteistöhallinnan yhteensovittamisesta. Oppilaitoskiinteistöillä on tiloja Mikkelissä noin 60.000 m². Mikkelin Oppilaitoskiinteistöjen itsenäistä asemaa konsernissa tarkastellaan valtuustokauden aikana huomioiden oppilaitoskiinteistöjen omistukseen ja opetukseen sisältyvät erityislainsäädännön tuomat haasteet. Tuotto-odotteena on että yhtiön toiminnasta aiheutuneet kulut tulevat katetuksi. Yhtiöstä ei odoteta osinkotuottoja

5.5.6 Mikkelin Jäähalli Oy

Omistus suora omistus 74,88%, konsernin omistus 89,10%

Toimiala: Jäähallikiinteistöjen ylläpito energiakustannuksineen. Kilpahallin saneerauksen toteuttamisesta ja kustannuksista vastaaminen.

Konsernivastuuhenkilö: hallintojohtaja

Erityistehtävä: Jäähallilla on vuosittain lähes 2.000 käyttäjää ja se palvelee eri lajien harrastajia erittäin monipuolisesti. Samoin jäähallissa on järjestetty useita messu- ja näyttelytapahtumia. Peruskorjaussuunnitelmassa

esitetyt jäähallin kehittämistoimenpiteet mahdollistavat jäähallin käytön laajentamisen Mikkelin tärkeimpänä tapahtumakeskuksena.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Kehittämisvisiona on Jäähallin käytön laajentaminen ja massatapahtumien mahdollistaminen yhdessä raviradan kanssa. Vuokratuotot käytetään kiinteistön kehittämiseen. Lisäksi tavoitteena on Jääurheiluseurojen toiminta- ja kilpailuedellytysten parantaminen, jäähallin nykyisen mm. koululais- ja juniorikäytön varmistaminen, jäähallin katsoja- ja yleisötilojen viihtyvyyden, käytettävyyden ja turvallisuuden parantaminen. Mikkelin Jäähalli Oy sitoutuu Kalevankankaan tapahtuma-alueen kehittämiseen yhteistyössä Mikkelin kaupungin, Mikkelin Ravirata Oy:n ja Mikkelin Areena Oy:n kanssa.

5.6 Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt

Kaupungin kannalta on tärkeää, että Mikkelissä on riittävä ja monipuolinen asuntokanta sekä asumisen hinta on kohtuullinen. Asuntojen omistaminen ei sinänsä ole kaupungille itsetarkoitus. Kaupunki asuntoyhtiöidensä kautta haluaa vaikuttaa kerrotunlaisen asuntokannan muodostamiseen. Kaupunki edistää myös muilla toimin, mm. kaavoituksella, sosiaalisesti ja ympäristöarvot huomioivasti kestävästä yhdyskuntarakenteen muodostumisesta ja hyviä asumisen edellytyksiä. Kaupunki osallistuu asuntoliiketoiminnallaan myös sosiaaliseen asuntopoliittikkaan, jolla halutaan turvata erityisryhmien asuminen. Tavoitteena on, että kaupungin omat yhtiöt eivät pyri markkinaosuuden kasvattamiseen. Asuntoliiketoiminnan osalta keskeiset yhtiöille asetettavat tavoitteet ovat:

- kilpailukykyinen vuokra,
- tyytyväinen asiakas,
- kiinteistön arvon säilyminen ja
- energiatehokkuuden parantaminen.

Yhtiö	Omistus
As Oy Pirttitie III	100,00 %
Kiint.Oy Jääkärintie 31 (Naistinki Oy:n tytär)	100,00 %
As Oy Tuppara	97,00 %
As Oy Hirvipari	95,69 %
Kiint.Oy TeknoGraani (Naistinki ja Ese omistavat)	75,64 %
As Oy Mikkelin Nuottapuisto (Mikalon tytär)	70,00 %
As Oy Mikkelin Hauki-Koivikko	70,00 %
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	70,00 %
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	66,70 %
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	58,63 %
Mikkelin Arkistotalo Oy	56,00 %
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	51,56 %

Konsernivastuuhenkilöt: tekninen johtaja (asuntotoimen päällikkö ja vuokrauspäällikkö)

Erityistehtävät: Yhtiöt mahdollistavat yritystoimintaa ja laadukkaita asumispalveluja Mikkelissä.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Ylläpidetään omistajuutta valituissa kohteissa, kuitenkin niin, että keskeinen yritystoiminnan kiinteistöomistaminen tapahtuu Naistinki Oy:n kautta.

5.7 Palveluyhtiöiden omistajapoliittiset linjaukset

Palveluyhtiöiden tarkoitus on tuottaa alueen elinvoiman kasvua ja kasvattaa seudun näkyvyyttä eri sidosryhmissä. Ammatillisia koulutuspalveluita tarjoava yhtiö on merkittävä työvoiman luoja ja Mikkelin kehitysyritys Miksei tarjoaa monipuolisia yrityspalveluita. Mikkelin ravirata Oy on profiloitunut alueen hevosurheilu- ja harrastetapahtumien pitopaikkana. Tunnusomaista yhtiöille on se, etteivät ne jaa omistajilleen osinkoa, vaan niille on asetettu muita hyvinvoinnin tuottotavoitteita.

Yhtiö

Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy
Etelä-Savon Koulutus Oy
Mikkelin Ravirata Oy

Omistus

79,80 %
62,50 %
52,70 %

5.7.1 Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy**Omistus: 79,80 %**

Toimiala: Yhtiön toimialana on seudullisen elinkeinopolitiikan ja siihen liittyvän toiminnan edistäminen, kehittäminen ja toteuttaminen Mikkelin seudulla.

Konsernivastuuhenkilö: kaupunginjohtaja

Erityistehtävä: Yhtiön perustehtävänä on uusien innovaatioiden ja työpaikkojen synnyttäminen. Innovaatio ja teknologiatointa edistävät tutkimustoiminnan ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä keskittyen uuden teknologiansynnyttämiseen ja käyttöönottoon sekä teknologiayhtiöiden toiminnan kehittämiseen.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Yhtiö pidetään kaupungin omistuksessa ja määräysvallassa. Elinkeino- ja elinkeinopolitiikasta ja sen rahoituksesta on vastuu kaupunginvaltuustolla, kaupunginhallituksella ja elinvoima- ja konsernijaostolla. Yhtiön tehtävänä on toteuttaa kaupungin toimeksiannosta saadut elinkeinojen kehittämistehtävät sekä samalla kehittää kaupunkikonsernin elinkeinojen kehittämis- ja markkinointitoimialan toimintaa ja osaamista. Yhtiö toimii Mikkelin seudun tuotteistamisen rakentajana ja ylläpitäjänä. Mikkelin Kehitysyhtiö Miksei Oy toimii kaupunkikonsernin sisäisenä palveluntuottajana ja saa tulorahoituksensa tällä hetkellä pääsääntöisesti kaupungin budjettivaroista ja projektiavustuksista. Yhtiön tavoitteena ei ole tuottaa voittoa. Tavoitteena on myös yhtiön toiminnan kehittäminen ja laajentaminen siten, että yhtiön muun ulkoisen tulorahoituksen kuin projektirahoituksen osuus kasvaisi.

5.7.2 Etelä-Savon Koulutus Oy**Omistus 62,5 %**

Toimiala: ammatillinen koulutus

Konsernivastuuhenkilö: sivistysjohtaja

Erityistehtävä: koulutuspalvelut toisen asteen koulutuksessa

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Esedu on monialainen toisen asteen ammatillinen oppilaitos. Koulutusta järjestetään seitsemällä eri alalla sekä nuorille että aikuisille. Toimimme aktiivisesti Mikkelissä ja Pieksämäellä, mutta järjestämme koulutuksia myös muilla paikkakunnilla. Visio on tehdä eturivin taitajia tarjoamalla erilaisia opintopolkuja ja nykyaikaisia yrittäjämäisiä oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjä kehitetään tiiviissä yhteistyössä alan yritysten ja työelämän kanssa. Koulutuskuntayhtymästä ei nosteta osinkoa. Mahdollinen tuotto käytetään toiminnan kehittämiseen.

Tavoitteena on pitää talous kestäväällä pohjalla ja sopeuttaa toimintaa tuleviin muutoksiin. Toimenpiteitä on jo etupainotteisesti tehty; toimitilat ovat vähentyneet yli 100.000 neliöstä hieman yli 60.000 neliömetrin tasolle

ja henkilöstömäärä on vuoden 2010 523 tasolta pienentynyt noin 410:een. Tiloja on kehitetty tukemaan pedagogisia innovaatioita. Kehittämissuunnitelma vuosille 2016 – 2019 päivitetään talousarviovalmistelun yhteydessä. Tiloista karsitaan edelleen siten, että kokonaistilakulu alenee noin 5 miljoonan euron tasolle.

5.7.3 Mikkelin Ravirata Oy

MIKKELIN RAVIRATA

Omistus: 52,7 %

Toimiala: Raviradan ylläpito ja vuokraus

Konsernivastuuhenkilö: hallintojohtaja

Erityistehtävä: Mikkelin ravirata tarjoaa ravielämyksiä sekä toimia monipuolisena tapahtuma- ja harjoitusalueena. Edistää hevoskasvatusta ja raviurheilua, järjestää ravi- ja ratsastuskilpailuja, hevosnäyttelyitä ja muita raviurheiluun liittyviä tilaisuuksia, hallita Mikkelin kaupungin alueella ravirataa alueineen, rakentaa, omistaa ja hallita rakennelmia ja rakennuksia sekä vuokrata niitä sekä tarjota palveluja eri tapahtumiin Mikkelin raviradan alueella.

Kehittämisvisio, toiminnan tavoitteet ja tuotto-odote: Omistus säilytetään ja yhteistyötä eri sidosyksiköiden kanssa jatketaan. Tavoitteena yhtiöllä on järjestää toimintavarmat ja kilpailukykyiset raviurheilupalvelut. Mikkelin Ravirata Oy sitoutuu Kalevankankaan tapahtuma-alueen kehittämiseen yhteistyössä Mikkelin kaupungin, Mikkelin Jäähalli Oy:n ja Mikkeli Areena Oy:n kanssa.

5.8 Osakkuusyhtiöt

5.8.1 Yleislinjaukset osakkuusyhtiöille

Kaupungin rooli omistajana osakkuusyhtiöidensä toiminnan ja talouden ohjauksessa on rajoittuneempi kuin tytäryhtiöissä. Osakkaat yhdessä määrittelevät yhtiön omistajapoliittiset ja toiminnalliset linjaukset. Mikäli kaupunki on osakkuusyhtiöissä suurin omistaja, kaupunki asettaa osakkuusyhtiölle omistajapoliittisissa linjauksissaan kehittämisvision ja toiminnalliset tavoitteet. Muiden yhtiöiden osalta asetetaan tavoite vain Mikkelin kaupungin omistuksen osalta.

Mikkelin kaupunki on osaomistajana vähemmistöosuudella osakeyhtiömuotoon perustetussa toiminnassa seuraavista syistä:

1. Kaupunki haluaa käynnistää/olla mukana yhteistyössä muiden omistajien kanssa jossakin sellaisessa toiminnassa, jolla katsotaan olevan positiivinen vaikutus Mikkelin kaupunkikehitykseen esim. palvelutuotannon tai elinkeinopolitiikan osalta. Toiminta noudattelee myös kaupungin strategian linjauksia.
2. Kaupunki haluaa vauhdittaa jonkin sellaisen 1)-kohdassa mainitun toiminnan syntymistä Mikkeliin, mitä tänne ei mahdollisesti muuten syntyisi, tai ei ainakaan niin nopeasti.
3. Kaupunki haluaa edesauttaa omalla osuudellaan uuden innovaation käyttöönottoa Mikkelin seudulla.
4. Osakkuusyhtiön kautta saavutetaan synergiaetuja kaupungin järjestämistä vastuulla olevan toiminnan hallinnon, seurannan ja kustannusvastaavuuden kannalta.
5. Osakkuusyhtiön kautta on mahdollista saada ulkopuolista rahoitusta 1)-kohdassa mainitun toiminnan syntymiseen.

Nykyisten omistusten tuottoja suunnataan edellä kohdissa 1 – 3 määriteltyihin tarkoituksiin kaupungin strategisten päämäärien toteuttamiseksi (Kehittämisrahasto). Osakkuusyhtiöistä merkittävimpiä ovat Mikkelin Pesula Oy, Mikkelin Mikaeli ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

5.8.2 Osakkuusyhtiöiden omistajapoliittiset linjaukset

Omistusyhteisöllä tarkoitetaan kuntakonserniin kuulumatonta yhteisöä, jossa kunnalla on sellainen omistusosuus, joka luo kunnan ja yhteisön välille pysyvän yhteyden ja on tarkoitettu edistämään kunnan tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhteisön toimintaa. Jollei kunta muuta näytä, yhteisöä pidetään omistusyhteisönä, jos kunnalla on vähintään viidesosa yhteisön osakepääomasta tai vastaavasta pääomasta. Omistusyhteisyhteisö voi olla kysymyksessä myös silloin, kun omistusosuus on alle viidesosan, jos pysyvä yhteys syntyy esimerkiksi hallituksen jäsenyyden kautta.

Omistusyhteisyhteisöä pidetään osakkuusyhteisönä, jos kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteisyhteisön osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Kaupungilla voi olla huomattava vaikutusvalta ja mahdollisuus vaikuttavat yhteisön taloudellisten ja operatiivisten päätösten tekemiseen, mutta sillä ei ole konsernisuhteelle ominaista määräysvaltaa.

Yhtiö	Omistus	
Kiint.Oy Suksimäki (Mikalo Oy omistaa)	50,00 %	
Kyyhkylän Asuntolat Oy	49,20 %	
Kiint.Oy Vaahteranlehti	48,99 %	
Kiint.Oy Otavan Ketola	47,26 %	
Mikkelin Pesula Oy	42,86 %	
Kiint.Oy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	41,02 %	
As Oy Mikkelin Lehmusrivi	40,60 %	
Etelä-Savon Kaapelitelevisio (ei toimintaa)	36,80 %	
Kaakkoi-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	35,80 %	
Mikkelin Mikaeli Oy	33,33 %	
Kiint.Oy Kattilansillan kauppakeskus	32,11 %	
As Oy Partinkartano	30,64 %	
Kiint.Oy Kyyhkylä		30,00 % (konserni)
Kiint.Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	21,24 %	
Kiint. Oy Mikkelin Torikioski	17,70 %	44,30 % (konserni)
Mikkelin Pesula Oy	42,86 %	

Konsernivastuuhenkilöt:

kaupunginjohtaja: Kaakkoi-Suomen ammattikorkeakoulu
talousjohtaja: Muut

Erityistehtävät: Kaupungin edun mukaista on olla mukana kaupunkia hyödyttävissä yhteistoimintahankkeissa.

Kehittämisvisio ja toiminnan tavoitteet: Osakkuusyhtiöissä riski hajautetaan, osakkuusyhtiö tulee kysymykseen silloin, kun kaupungilla ei ole intressiä olla päävastuussa perustettavassa yhtiössä. Osakkuusyhtiötoiminnalle asetetaan tavoitteet määräysvallan asettamissa rajoissa. Toimintaa seurataan aktiivisesti ja osakkuusyhtiöiden hallitustyöskentelyllä ajetaan kaupungin etua.

5.9 Säätiöt

5.9.1 Yleislinjaukset säätiöille

Säätiöiden toimintaa ohjaa säätiölaki.

Säätiöt on perustettu yleishyödyllisiin tai sosiaalisiin tarkoituksiin. Perustamisen edellytyksenä on, että

- toiminnan päätarkoitus on sosiaalinen ja mahdollinen liiketoiminta on sitä tukevaa yritystoimintaa,
- säätiön toiminta perustuu omarahoitukseen, jota voidaan täydentää julkisella tuella ja
- voittojen kerääminen on rajoitettua.

Säätiö on lähtökohtaisesti pysyvä. Koska säätiötä ei siviilioikeudessa lueta yhteisöihin, ei sillä ole omistajia, osakkaita tai jäseniä. Näitä omistajaohjausta koskevia linjauksia noudatetaan kuitenkin soveltuvin osin myös merkittäviin säätiöihin, joissa kaupunki on mukana. Säätiöitä ohjataan perustamisvaiheessa sääntöjen laatimi-

sen kautta ja hallitustyöskentelyn kautta. Säätiölain rajoituksista johtuen hallituksen kokoonpanon muuttaminen on rajoitettua. Lisäksi säätiön hallituksen toimintaa valvoo viranomainen, ei omistaja. Tämän vuoksi säätiöiden hallitusten kokoonpanosta päätettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että ohjaustavoite säilytetään.

5.9.2 Haukivuoren Vanhustentalosäätiö

Haukivuoren Vanhustentalosäätiö

Toimiala: Asuntojen vuokraaminen yli 60-vuotiaille eläkeläisille

Yhteyshenkilö: talousjohtaja

Erityistehtävä: Säätiön tarkoituksena on hankkia asuntoja mahdollisimman halpaa vuokraa vastaan etupäässä vähävaraisille 60-vuotta täyttäneille eläkeläisille. Säätiön omaisuutta ja asioita hoitaa ja sitä edustaa 5-jäseninen hallitus, jonka kaupunki valitsee neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan.

Kehittämisvisio: Vanhustentalosäätiö tarjoaa Haukivuorella normaalia vuokra-asumista, johon se valitsee itse asukkaat omien kriteeriensä mukaisesti sekä sen lisäksi Haukivuoren palvelukeskuksen yhteydessä asuntoja (Kotipirtti), joiden asukasvalinta tehdään palvelutarpeen arviointiin perustuen kaupungin SAS-toiminnan kautta. Osa asunnoista on kiinteä osa kaupungin palvelurakennetta. Kaupungin ja vanhustentalon roolia ja yhteistyötä tullaan arvioimaan.

Toiminnan tavoitteet: Säätiö omistaa tai vuokraoikeuden nojalla hallitsee tontteja Haukivuoren kunnassa ja rakennuttaa valtion asuntolainoituksen turvin tai muutoin tonteille asuintaloja sekä omistaa ja hallitsee niitä ja vuokraa asuntoja edelleen.

5.9.3 Kyyhkylä-säätiö

Kyyhkylä-säätiö kuuluu Sotainvalidien Veljesliitto konserniin

Toimiala: Kuntoutus- ja laitoshoitotoiminta Mikkeliissä.

Yhteyshenkilö: Kaupunginjohtaja

Erityistehtävä: Säätiön tarkoituksena on ensisijaisesti edistää sotainvalidien ja sotiemme veteraanien sekä heidän puolisoitensa ja leskiensä sekä toissijaisesti muiden vammaisten ja ikääntyvien terveyttä, hyvinvointia ja itsenäisen asumisen edellytyksiä mahdollisimman pitkään. Kaupunki on perustajajäsen ja on sijoittanut säätiöön 50 % säädepääomasta. Sotainvalidien Veljesliiton nimeää hallituksen puheenjohtajan ja kolme muuta hallituksen jäsentä. Mikkelin kaupunki nimeää hallituksen jäsenistä kolme ja yksi heistä toimii varapuheenjohtajana. Hallituksen puheenjohtaja on Sotainvalidien Veljesliiton nimeämä niin kauan kuin säätiön laitoshoitto- ja laitostuntoutuspaikoista yli puolet on sotainvalidien tai heidän puolisoitensa, leskiensä tai veteraanien käytössä. Säätiön sataprosenttisessa omistuksessa on kolme osakeyhtiötä. Kyyhkylä Oy harjoittaa kuntoutus- ja laitoshoitotoimintaa Mikkeliissä. Kyyhkylän Kartano Oy harjoittaa majoitus-, ravitsemus- ja virkistystoimintaa Mikkelin alueella. Kyyhkylän Palvelukeskus Oy tarjoaa ikääntyvien asumiseen ja hoitoon liittyviä palveluja Kouvolassa. Kyyhkylän kiinteistöt Mikkeliissä omistaa Mikkelin kaupunki.

Kehittämisvisio: Säätiö jatkaa aiemmin sotainvalidien Veljesliiton omistuksessa olleen Kyyhkylän kuntoutussairaalan toimintaa. Ensisijaisen sotainvalidien ja -veteraanien hyvinvoinnin erityistehtävän osalta säätiön toiminta on vähentymässä, mutta säätiön yhtiöt tarjoavat laajasti muitakin hoito-, kuntoutus-, asumis-, tuki- ja virkistyspalveluja.

Toiminnan tavoitteet: Tavoitteena on huolehtia säätiön varojen sijoitustoiminnasta ja tukea tytäryhtiöiden toimintaa. Erityistavoitteena on korkeatasoisen kuntoutuksen osaamisen säilyminen Mikkeliissä.

5.10 Kuntayhtymät

5.10.1 Kuntayhtymien lähtökohdat

Kuntayhtymä on kunnallislain uudistamisen yhteydessä 1993 käyttöön otettu kuntienyhteistoimintamuoto. Kuntayhtymä perustetaan kuntien välisellä valtuustojen hyväksymällä perussopimuksella. Perussopimuksessa voidaan sopia, että päätösvaltaa käyttää yhtymäkokous, jonne jäsenkunnat valitsevat edustajansa, tai perustamissopimuksessa sovittu monijäseninen toimielin. Muidenkin elinten asettamisesta voidaan sopia. Kuntayhtymä on itsenäinen oikeushenkilö. Se voi hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä käyttää puhevaltaa viranomaisessa. Se voi hoitaa kuntien itsehallintoon kuuluvia ja niille määrättyjä tehtäviä. Kuntayhtymä voi hoitaa myös muun kuin jäsenkuntansa sille antamia tehtäviä. Yhtymän taloudesta ovat viime kädessä vastuussa jäsenkunnat. Sijoitukset kuntayhtymiin ja muihin yhteisöihin palvelevat suoranaisesti kaupungin vastuulla olevaa palvelutuotantoa tai kaupungin kehittämistä. Tällaiset sijoitukset ovat perus-, osake- tai osuuspääomasijoituksia kuntayhtymiin, osakeyhtiöihin tai osuuskuntiin, antolainat näille yhteisöille tai rahoitusosuuksia nimettyihin investointikohteisiin tai hankkeisiin.

5.10.2 Etelä-Savon Kampuskiinteistöt -kuntayhtymä

Omistus: 72,30 %

Toimiala: Ammattikorkeakoulun kiinteistöjen omistaminen

Konsernivastuuhenkilö: tekninen johtaja,

Erityistehtävä: Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymän jäsenkuntia ovat Mikkelin ja Savonlinnan kaupungit. Yhtymä toimii tiiviissä yhteistyössä Mikkelin Ammattikorkeakoulu Oy:n ja Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy:n kanssa ja omistaa lähes kaikki ammattikorkeakoulun käytössä olevat tilat. Mamk ja Xamk yhdessä Mikkelin ja Savonlinnan kampuksillaan ovat kampuskiinteistöjen suurimmat vuokralaiset. Kampuskiinteistöjen liikevaihto on noin 4,5 miljoonaa euroa ja sen omistuksessa on tiloja noin 56.000 neliometriä.

Kehittämisvisio ja toiminnan tavoitteet: Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä on perustettu ylläpitämään Mikkelin ammattikorkeakoulua, mutta on myöhemmin laajentunut kiinteistöjä omistavaksi yhtiöksi. Kampuskiinteistöjen kiinteistöomistuksen pääpaino on entisen Mikkelin ammattikorkeakoulun sijaintipaikkakunnilla, Mikkelin ja Savonlinnan alueella. Vuoden 2017 alusta Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoululla on opetusta Mikkelin ja Savonlinnan lisäksi Kouvolassa ja Kotkassa. Kampuskiinteistöt yhtymällä on myös toimisto-, tuotanto- ja varastotiloja, joita se vuokraa sekä julkisille, että yksityisille toimijoille. Kuntayhtymä tarjoaa laadukkaita tiloja oppilaitoskäyttöön ja muun julkisen ja yksityisen sektorin tarpeisiin. Ammattikorkeakoulun kampusaluetta kehitetään palvelemaan ammattikorkeakoulun tarpeita parhaalla mahdollisella tavalla. Kuntayhtymän omistusjärjestelyjä tullaan selvittämään ja selkeyttämään yhteistyössä Savonlinnan kaupungin kanssa valtuuskauden aikana.

5.10.3 Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä

Omistus: 57,42 %

Toimiala: sosiaali- ja terveystalvelut sekä erikoissairaanhoido

Konsernivastuuhenkilö: kaupunginjohtaja

Erityistehtävä: Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä (Essote) muodostaa Etelä-Savoon laajalajaisen sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajakuntayhtymän, joka yhdistää maakunnan kuntien ja sairaanhoido-

piirin sosiaali- ja terveyspalvelut yhdeksi kokonaisuudeksi. Jäsenkuntia ovat Mikkeli, Juva, Puumala, Kangasniemi, Hirvensalmi, Pertunmaa ja Mäntyharju. Essoten kautta erikoissairaanhoidonsa järjestävät myös Pieksämäki ja Joroinen.

Kehittämisvisio ja toiminnan tavoitteet: Tavoitteena on korkealaatuisten erikoissairaanhoidon ja sosiaali- ja terveystoimen palveluiden järjestäminen ja siihen läheisesti liittyvien terveydenhuollon palvelujen tuottaminen ympärivuorokautisesti jäsenkuntiansa väestölle ja muille asiakkaille. Tavoitteena on jatkaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan jatkuva kehittämistä Etelä-Savossa. Sosiaali- ja terveystoimen palvelut järjestetään kustannustehokkaasti. Mikkelin kaupunki toimii aktiivisesti omistajaohjauksessa niin poliittisella kuin viranhaltijatasolla, jotta voidaan vaikuttaa siihen, etteivät kaupungin maksusuudet kuntayhtymässä kasva kaupungin muuta taloutta nopeammin ja palvelujen laatu laske.

5.10.4 Etelä-Savon Maakuntaliitto

Omistus: 33,02 %

Toimiala: Maakunnan edunvalvonta

Konsernivastuuhenkilö: kaupunginjohtaja

Erityistehtävä: Etelä-Savon maakuntaliitto on aluekehitysviranomainen, joka vastaa oman maakuntansa - Etelä-Savon - yleisestä kehittämisestä. Maakuntaliitto vastaa myös maakuntatasoisesta maankäytön suunnittelusta. Lisäksi maakuntaliitto toimii jäsenkuntiansa yhteisenä tahdonmuodostusväylänä ja valvoo maakunnan etua.

Kehittämisvisio ja toiminnan tavoitteet: Mikkeli toimii osana demokraattista aluehallintoa ja on osaltaan kehittämässä ja vahvistamassa paikallista päätösvaltaa. Myös Etelä-Savon matkailuelinkeinon kehittämistä tullaan jatkamaan. Kaupunki on osana maakuntaa vahvasti mukana maakuntarakenneuudistustyössä.

5.10.5 Vaalijalan kuntayhtymä

Omistus: 12,80 %

Toimiala: Kuntoutuspalvelut

Konsernivastuuhenkilö: talousjohtaja

Erityistehtävä: Vaalijalan osaamis- ja tukikeskus on käsite ja toimintatapa, jolla tuotetaan kuntoutus- ja tuki-palveluita erityistä tukea tarvitseville henkilöille, heidän läheisilleen sekä sosiaali- ja terveysalan ja opetustoimen muille toimijoille. Osaamis- ja tukikeskus toimii Itä-Suomen neljän maakunnan alueella (asukaspohja noin 800 000) ja tuottaa myös valtakunnallisia palveluja kohonneen käyttäytymisriskin asiakkaille. Vaalijala tuottaa lasten ja nuorten yksilöllistä kuntoutusta ja tukea kasvuun, kehitykseen, koulunkäyntiin ja toisen asteen koulutuksen järjestämiseen sekä itsenäistymiseen sekä aikuisten yksilöllistä kuntoutusta ja tukea, elämänläheisiä palveluita elämänkaaren kaikissa vaiheissa.

Kehittämisvisio ja toiminnan tavoitteet: Suomen julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden, ohjauksen ja hallinnon uudistuksen linjauksia tehdään lisää keväällä 2016. Vaalijalan tavoitteena on jatkaa yhtenäisenä palvelujen tuottajana myös uudistuksen jälkeen vuodesta 2019. Toiminnan ja omaisuuden juridinen organisointi tapahtuu vuosien 2017 ja 2018 aikana. Vaalijalan kehysuunnitelmassa käsitellään Vaalijalan mahdollista tulevaa asemaa ja siihen erityisesti toivotaan kuntien näkemyksiä.

Vaalijala on toiminut Savon erityishuoltopiirin kuntayhtymänä vuodesta 1976 alkaen. Vaalijalan kotipaikka on Pieksämäki ja kaupunki kuuluu Etelä-Savon maakuntaan. Vaalijala tuottaa palveluja Itä-Suomen yhteistyöalueelle (Pohjois-Savo, Etelä-Savo, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala) ja jonkin verran kuntoutuspalveluja muualle Suomeen. Tästä näkökulmasta Vaalijalan yhtiöittämisessä olisi perusteltua, että kaikki Itä-Suomen maakunnilla tulisi olla mahdollisuus olla osakkaina Vaalijalassa tai muuten pysyvällä järjestelyllä vaikuttaa Vaalijalan strategiaan linjauksiin. Vaalijalan kiinteä omaisuus hajautuu Etelä-Savoon ja Pohjois-Savoon, ellei muita järjestelyjä tehdä. Muu järjestely voisi olla omaisuuden yhtiöittäminen omaksi yhtiökseen ennen vuotta 2019, joka jäisi kuntien omistukseen. Yhtiö vuokraisi toimitilat Vaalijalan palvelutoiminnalle ja asunnot asukkaille. Vaalijala toimisi jatkossa Itä-Suomen yhteistyöalueen vaativan tason sosiaali-, terveys- ja opetusalan palvelujen tuottajana ja tarjoaisi myös valtakunnallisia palveluja. Vaalijala on kuntayhtymä, jonka omistavat 33 savolaista kuntaa. Mikkelin kaupungin omistusosuus on 12,80 %. Vaalijala muodostaa myös kehitysvammalain (23.6.1977/519) mukaisen Savon erityishuoltopiiriin.

6. Käsitteet

Emoyritys

Jos kirjanpitovelvollisella on kirjanpitolain 5 §:n mukainen määräysvalta kohdeyrityksessä, on edellinen emoyritys ja jälkimmäinen tytäryritys.

Konserni

Emoyritys tytäryrityksineen muodostaa konsernin.

Kuntakonserni Yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta, on kunnan tytäryhteisö. Kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Kunnan määräysvaltaan kuuluva säätiö on kunnan tytäryhteisö.

Määräysvalta

Kirjanpitovelvollisella katsotaan olevan määräysvalta toisessa kirjanpitovelvollisessa yrityksessä (kohdeyritys), kun sillä on:

- 1) enemmän kuin puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänen enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen; tai
- 2) oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu äänten enemmistö.

Osakkuusyritys Omistusyhteisyritys, jossa kirjanpitovelvollisella on huomattava vaikutusvalta liiketoiminnan ja rahoituksen johtamisessa mutta joka ei kuulu kirjanpitovelvollisen konserniin. Jollei kirjanpitovelvollinen muuta näytä, omistusyhteisyritystä pidetään osakkuusyrityksenä, jos kirjanpitovelvollisella on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteisyrityksen osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä.

Omistusyhteisyritys Kirjanpitovelvollisen konserniin kuulumaton yritys, jossa kirjanpitovelvollisella on sellainen omistusosuus, joka luo kirjanpitovelvollisen ja yrityksen välille pysyvän yhteyden ja on tarkoitettu edistämään kirjanpitovelvollisen tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yrityksen toimintaa. Jollei kirjanpitovelvollinen muuta näytä, yritystä pidetään omistusyhteisyrityksenä, jos kirjanpitovelvollisella on vähintään viidesosa yrityksen osakepääomasta tai vastaavasta pääomasta.

Sidosyksikkö Hankintayksiköstä muodollisesti erillinen ja päätöksenteon kannalta itsenäinen yksikkö, jota hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa valvoo samalla tavoin kuin se valvoo omia toimipaikkojaan ja joka harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on (Laki julkisista hankinnoista 10 §).

Tytäryhteisö Yhteisö, jossa kunnalla on määräysvalta.

Liite: Konserniohjauksen organisoituminen

